

Ob obletnici avstrijske državne pogodbe

Pred 22. leti — 15. maja 1955 — so na Dunaju svečano podpisali državno pogodbo in Avstrija je po 17. letih končno spet postala samostojna in svobodna država.

Da imamo pri tem koroški Slovenci velike zasluge, je zgodovinsko znano in dokazano. Zato na tem mestu ne bi ponavljali za nas tako pomembnega obdobja, kot je bilo obdobje NOB.

Politični, ki so v tistem času vodili avstrijsko državo, so se v številnih izjavah in slavnostnih nagovorih obvezali in z obljubljali, da bo nova Avstrija kar največ prispevala k medsebojnemu sporazumevanju in miru v svetu; da se bo trudila za prijateljske odnose s sosednjimi državami; da je treba vzemati jasno stališče napram vsem odkritim in zakrinkanim fašističnim tendencam in organizacijskim oblikam in da se tozadovno ne sme dopuščati kakršnokoli slepomušenju; da morata slovenska in hrvaška narodnostna manjšina dobiti vse pravice, ki jima grejo po členu 7 državne pogodbe.

Kancler Raab je ob priliki zasedanja glavnega odbora državnega zbora poudaril, da se mora sleherni poslanec zavedati, da z glasovanjem za državno pogodbo, ki nalaga Avstriji tudi bremena, prevzema odgovornost za vse odločbe, ki jih vsebuje; kakršen koli pridržek je nemogoče in bi bil istoveten z odklonitvijo pogodbe.

Glasilo koroških socialistov pa je takrat celo zapisalo, da v manjšinski politiki ni ničesar bolj škodljivo, kot če so večinski narod ponosa s svojo večino, kajti voditi aktivno manjšinsko politiko se pravi, če je treba, dati manjšini pravice tudi proti volji nacionalistične večine.

Toliko za boljše poznavanje zgodovinskih dejstev. Predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem je že takrat poudaril, da za nas koroške Slovence zahteva po narodni enakopravnosti in izpolnitvi člena 7 nikakor ne pomeni malenkostno vprašanje, temveč vprašanje življenjskega pomena.

Koroški Slovenci smo podpisali avstrijske državne pogodbe pozdravili in polni zaupa gradili novo, demokratično drugo avstrijsko republiko v globoki veri, da bo takojšnja, popolna in širokogrudna izpolnitev člena 7 omogočila naši narodni manjšini, da bo zaživela v avtohtoni pododgovni domovini tisto vsostransko narodno življenje, ki so ga nam več kot tisoč let odrekli.

Ce se danes ozremo nazaj, potem ugotovljamo, da smo po 22. letih spet na začetku in da je ostalo od ugotovitve takratne Kärntner Tageszeitung bore malo, bolj rečeno — nič.

Odgovornost ne leži pri nas koroških Slovencih. Za zaostritve v zadnjih letih sta v celoti odgovorni avstrijska zvezna vlada in koroška deželna vlada. Iz Avstrije, ki naj bi bila zavetlišče enakopravnih narodov ter miru in zgledega sodelovanja med sosednjimi državami, je nastala nova „joča narodov“, ki grobo krši osnovna demokratična načela in z dvaindvajsetletnim neizpolnjevanjem državne osnovne pravice, ki so potrebne za obstoj in razvoj vsake manjšine. Še več, vodilni politični krogi na Dunaju in v Celovcu načrtno skušajo diskreditirati koroške Slovence in njihovo vodstvo z vsemi mogočimi političnimi in aresnicami, predvsem pa z zavestnim zavajanjem avstrijske in evropske javnosti. Samo tako si lahko razlagamo zadnje izpade deželnega glavarja in zunanje-ga ministra.

Medtem ko smo Slovenci vedno znova tarča napadov, ker hodimo nasledno pot in zahtevamo uresničitve pogojev, ki bi nam zagotovili obstoj in enakopraven razvoj, pa avstrijske oblasti ničesar ne ukrepejo proti oživljanju fašistične miselnosti v državi.

Avstrijski politiki so ob podpisu državne pogodbe zagotavljali, da bo Avstrija postala vzoren primer države, ki se neahna in na vseh področjih trudi za mir v tem delu sveta. Oživljanje fašistične miselnosti, šovinistični ekscesi, podiranje dvojezičnosti, napisov, razbijanje spomenikov in skrunjenje grobišč protifašističnih borcev, bombni atentati — vse to vodi prav v nasprotno smer. Avstrija postaja čedalje bolj nekakšen otok konservativizma in nevarnega oživljanja fašistične miselnosti ter se namično prilega, ko na ta nezdravi in nevni razvoj v Avstriji opozarjajo tudi v mednarodni javnosti.

Ob 22-letnici podpisa državne pogodbe in razglasitve trajne nevtralnosti obračun torej ni ravno v prid Avstriji:

● Narodnim manjšinam kljub jasnim določilom člena 7 permanentno odreka osnovne pravice.

● Protivladno fašistično miselnost in dejavnost kljub tozadovnim obveznostim ne napravi skoraj ničesar.

● Tako imenovano posredniško vlogo med Zápádam in Vzhodom izpolnjuje vedno bolj nedosledno in enostransko; zavedno nastopa kot zagovornik zapadnega bloka, namesto da bi bila proti blokovski politiki in si s tem utrjevala svojo samostojnost.

● Tak politična usmeritev Avstrije pa ne škoduje samo nam koroškim Slovincem, ki smo sicer res najbolj prizadeti, temveč vsem Avstrijcem. Vendar ni časa za to, da bi obljubljali našo usodo in čakali, da nam jo avstrijska vlada kaj podarila ali da bodo drugi vodili borbo za nas. Čaka nas hud in dolgotrajen boj za naše narodne pravice. Naša politična strategija, ki temelji na treh osnovnih načelih:

● najširše skupno nastopanje vseh narodno zavednih sil,

● povezovanje z demokrati večinskega naroda,

DRUGO SREČANJE narodnosti sosednjih držav

Seme, ki je bilo posejano lani ob prvem srečanju narodnosti sosednjih držav v Sekiri ob Vrbskem jezeru, je že obradilo prve sadove. Tako bi lahko ocenili letošnje drugo srečanje, ki je bilo v drugi polovici minulega tedna v Lendavi, torej na narodnostno mešanem področju SR Slovenije. O tem priča že dejstvo, da je bilo število sodelujočih narodnosti in njihovih organizacij tokrat bistveno večje in da je bila v ta okvir poleg Avstrije, Italije in Jugoslavije vključena tudi še Madžarska. Predvsem pa je srečanje potekalo v delovnem vzdušju ter je nudilo udeležencem mnogo zanimivih vtisov in dragocenih izkušenj, ki bodo koristno služile pri nadaljnjem uveljavljanju pravic in vloge narodnostnih skupnosti tako v družbenem življenju doma kakor tudi v odnosih med državami.

Razlika med lanskim in letošnjim srečanjem pa je bila še v nečem drugem, bistvenejšem:

● na Koroškem, kjer sta bili gostitelji osrednji organizaciji koroških Slovencev, so bili udeleženci srečanja konfrontirani z naravnost klasičnim manjšinskim vprašanjem z vsemi temu položaju primernimi atributi;

● v Prekmurju smo bili gostje Samoupravne interesne skupnosti madžarske narodnosti in ni bilo govora niti videza o „manjšini“, marveč smo slišali in videli, kako madžarska na-

radnost kot samoupravna skupnost posevsem enakopravno in enakovredno uveljavlja svoje posebne pravice in hkrati sooblikuje vse družbeno življenje.

Ta v dveh načelno in praktično zelo različnih smereh polekajoči pristop k obravnavanju manjšinskega vprašanja se je zrcalil tudi v delovnih pogovorih, ki so bili v sejni dvorani skupščine Lendava/Lendva. Predstavniki madžarske narodnosti so prikazali svoj položaj vse od ustreznih določil v republiški ustavi in v občinskih statutih pa do praktičnega uveljavljanja teh načel. Pri tem so poudarili, da rešitev narodnostnega vprašanja pri njih ni bila odvisna od katere koli mednarodne pogodbe, kakor tudi pravic narodnosti niso odmerjali po njeni številčni moči oziroma po dvomljivih odstotkih in osporavanih ugotavljanjih. „Edini kriterij je bila avtohtonost madžarskega življa, ki že od nekdaj živi v določenem naselju; ko smo to ugotovili, smo v občinske statute zapisali seznam teh krajev in po zakonu in ustavi jim je naša družba zavezana omogočiti vse pravice,“ se je glasil odgovor na tozadevna vprašanja. Posebno ponosni so na dvojezičnost, ki je na narodnostno mešanem ozemlju uresničena na vseh področjih družbenega življenja, in to obvezno za oba naroda. Kajli lakole so povedali: „Dvojezičnost, če velja samo za manjšino, pomeni predstopnjo k asimilaciji; zato mora biti obvezna za oba naroda, šele tedaj pomeni resnično enakopravnost!“ Za uresničevanje takšne enakopravnosti pa je seveda potrebno ustrezno ozračje, predvsem je to odvisno od tega, kakšen odnos ima do manjšine večinski narod. In tudi tukaj so z zadovoljstvom ugotavljali: „Čutilimo, da večinski narod stoji za nami, kar nam utrjuje prepričanje, da bomo v celoti uresničili naše posebne pravice.“

Medtem ko so v kratkih orisih položaja Italijanov in Sloveniji in Hrvaški ter Madžarov in Čehoslovakov v Hrvaški prišli v glavnem do izraza podobni pogledi, pa se je slika bistveno spremenila, ko je bilo govora o tem, kako manjšine živijo v drugih državah. Slovenci in Hrvati iz Madžarske so se še lahko pohvalili, da so v zadnjem času zabeležili viden napredek; zastopani so v vseh forumih in se lahko enakopravno vključujejo v družbeno življenje, kjer ima svoje mesto tudi njihov jezik; to velja tako za šolstvo kot za upravo. Prepričani so, da bodo po ubrani poti še naprej uspešno uveljavljali svoje pravice. — Ze dosti manj razveseljiva je bila podoba, ki so jo narisali predstavniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji: imajo že sto let stare, pretežno le slabe izkušnje, šele razvoj, ki je privedel do osimskega sporazuma, jim vliva upanje, da se bodo stvari začele razvijati na boljše. Vendar se zavedajo, da se sporazumi ne uresničujejo sami od sebe, marveč se njihovo izvajanje rado zavlačuje v nedogled. Zato vedo, da jih čaka še dolgotrajen boj: „Ze

Nismo zločinci!

V zvezi z nedavnim atentatom na drog električne napeljavne na železniški progi pri Gospej Sveti so varnostne oblasti demonstrirale izredno dejavno vnetje — pri zasliševanju slovenskih mladincev! Tako so npr. J. Müllerja iz Vogrč odpeljali v Pliberk, kjer so hoteli od njega zvedeti, ali je povezan z bombnimi atentati in če ve, kdo so storilci. Najprej zlepa in potem tudi z manj lepimi sredstvi, so ga skušali „prepričati“, da bi podal izjave, kakršne so si želeli. Šele po štirih urah zasliševanja so ga izpustili. Slišati pa je, da so bili podobne „pozornosti“ deležni tudi drugi naši ljudje.

Zanimivo bi bilo vedeti, ali so varnostni organi z enako vneto posvetili tudi v tiste kroge, v katerih so — za razliko od koroških Slovencev — res že odkrili bombne atentatorje. (Vsekakor je znano, da so partizanski spomenik na Rožah pognali v zrak „v obrambo nemštva.“) Ali pa smo v očeh oblasti postali Slovenci že poklicni kriminalci?

● vsostransko sodelovanje z matičnim narodom,

se je v zadnjih letih izkazala kot pravilna. Avstrijski politični krogi bi nas radi izločili in razbili, toda koroški Slovenci še nikdar nismo bili tako enotni, kot smo danes. Zato smo lahko prepričani da bomo ob nadaljevanju našega doslednega boja tudi uspeli.

Naprestano rastoča aktivnost naših prosvetnih društev, močna pozitivna mladinskega dela na vseh področjih, novi prijemi v gospodarskih prizadevanjih, podpora matičnega naroda in solidarnost demokratičnih sil večinskega naroda nas v tem pripravljajo samo utrjujejo.

Zato naprej v boj za naše pravice! Kajli naroda, ki hoče živeti in se boriti, nihče ne more uničiti.

Feliks Wieser

tajnik ZSO

(Dalje na 8. strani)

V s i n a

Prireditev

odbornikov in zaupnikov vseh narodnih organizacij koroških Slovencev

ob 22. obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe

v nedeljo 15. maja 1977 ob 14.30 uri v veliki dvorani nove Mestne hiše v Borovljah

15. maja 1977 je 22. obletnica podpisa avstrijske državne pogodbe. Koroški Slovenci pa moramo ugotoviti, da republika Avstrija te pogodbe tudi po tako dolgem času še ni izpolnila.

Razvoj zadnjih let celo kaže, da vlada in parlamentarne stranke ne iščejo pravične rešitve v sodelovanju s prizadeti manjšinami, marveč nasprotno popuščajo zahtevam protimanjšinskih sil posebno na Koroškem.

Smo celo priče vedno močnejšega pritiska na pripadnike slovenske narodne skupnosti: vsiljujejo nam zakon o narodnostnih skupinah (Volksgruppengesetz), ki pomeni najbolj grob napad na naš obstoj. S procesi proti slovenskim aktivistom hočejo slabiti našo življenjsko voljo, razbiti našo enotnost in strati našo odpornost.

Mi pa ne bomo šli na kolena. 15. maja bomo ponovno izpričali, da smo pripravljeni iti

NAPREJ V BOJ ZA NAŠE PRAVICE!

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Narodni svet koroških Slovencev

Hujškači se sami karakterizirajo

V krog tistih, ki očitno smatrajo za svojo „uradno“ dolžnost, da nesramno hujškajo proti koroškim Slovincem in blatijo njihovo vodstvo, se je vključil tudi zunanji minister dr. Pahr. Strupene puščice je izstrelil tik pred svojim obiskom v Italiji, kjer se je z vodilnimi državniški pogovarjal o ureditvi še zadnjih vprašanj iz južnotirolskega paketa, hkrati pa izrazil „interes Avstrije“ tudi za usodo nekdanjega SS-ovca Reederja, ki ga je italijansko sodišče zaradi storjenih vojnih zločinov obsodilo na do smrti ječo.

Kakor pred njim že mnogi drugi, zlasti koroški deželni glavar Wagner, je tudi minister Pahr s svojim žolčnim izpadom pokazal, kje ga čelvelj najbolj žuli: namreč dejstvo, da osrednji organizaciji koroških Slovencev vztrajata v odklonilnem stališču glede sodelovanja v manjšinskem sovetu. Minister Pahr kot eden izmed glavnih pobudnikov in avtorjev tako imenovanega zakona o narodnih skupinah enostavno ne more razumeti, da koroški Slovenci odklanjamo zakon, ki ga on slej ko prej smatra za „naravnost vzornega“. Zato pa drugi ministra Pahra toliko bolj razumejo, zlasti v dunajskih krogih, kjer je slišati, da se je prav po zaslugi tega zakona povzpela na ministrski stolček in da hoče kariero napraviti za ceno manjšinske politike.

Koliko je na tem resnice, ne vemo. Vemo pa, da se on in razni drugi visoki predstavniki na državni in deželni ravni v zadnjem času poslužujejo govoric, ki smo je bili prej vajeni le v krogih najhujših nacionalistov in sovražnikov koroških Slovencev. Kdo daje Wagnerju, Pahru in podobnim pravico, da samovoljno diskvalificirajo izvoljeno vodstvo koroških Slovencev? Svoje vodstvo smo si svobodno in demokratično izvolili in si ne pustimo diktatorsko oktroirati „predstavnike“, ki bi bili bolj ubogljivi in poslušni za ukaze, ki bi jih po ovinkih preko uradnega Dunaja in Celovca dajal KHD. To naj si zapišejo za ušesa vsi tisti, ki se v svoji onemogli jezi zaradi odločnosti in doslednosti koroških Slovencev in njihovega vodstva zdaj ponižujejo na raven, na kateri so sicer agirali le poklicni hujškači in zastupjalci političnega ozračja.

Predvsem pa si morajo biti odgovorni dejavniki na jasnem, da s takšnim pristopom k „reševanju“ odprtih vprašanj ne bo mogoče rešiti manjšinskega problema. In tako bo člen 7 še naprej predstavljal tisto hipoteko, ki bo bremenila ugled Avstrije v svetu — toda ne po krivdi „neposlušnih“ Slovencev ali neke „sramotilne kampanje“ zoper avstrijsko manjšinsko politiko, temveč odinole po krivdi tistih, ki nosijo odgovornost za takšno usmeritev te politike.

SPOROČILO IZ LENDAVE:

Položaj narodnostnih skupnosti predstavlja merilo demokracije vsake družbe

Ob zaključku 2. Srečanja narodnosti sosednjih dežel, ki je bilo 6. in 7. maja 1977 v Lendavi (obširno poročilo objavljamo na 1. strani), je bila sprejeta naslednja skupna izjava sodelujočih delegacij:

V Lendavi je bilo 6. in 7. maja 1977 drugo SREČANJE NARODNOSTI SOSEDNJIH DEŽEL, katerega gostitelj je bila Samoupravna interesna skupnost za prosveto in kulturo madžarske narodnosti v SR Sloveniji. Na srečanju so sodelovale delegacije Italijanske unije za Istro in Reko, Slovenske kulturno gospodarske zveze in Sveta slovenskih organizacij iz Furlanije-Juljske krajine, Zveze Madžarov v SR Hrvaški, Zveze Čehoslovakov v SR Hrvaški, Slovenske narodnostne skupnosti iz Porabja, Hrvatske narodnostne skupnosti županij Vas in Zala, Hrvatskega kulturnega društva in Hrvatskega akademskega kluba v Gradiščanskem ter Narodnega sveta koroških Slovencev in Zveze slovenskih organizacij na Koroškem.

Srečanje je potrdilo potrebo in koristnost takih stikov predstavnikov narodnosti sosednjih dežel. Udeleženci srečanja so se seznanili s položajem madžarske narodnosti v SR Sloveniji. Posebna pozornost je veljala dvojezičnemu poslovanju upravnih organov in sodišč na ozemlju, na katerem živi madžarska narodnost, dvojezičnemu šolstvu in aktualnim prizadevanjem za razvoj položaja in varstva pravic madžarske narodnosti v SR Sloveniji.

V razgovorih so predstavniki narodnosti izmenjali informacije o svojem položaju in izkušnjah, kar prispeva k uspešnejšemu delovanju pri uveljavljanju narodnostnih pravic.

Udeleženci srečanja so opozorili, da predstavlja položaj narodnostnih skupnosti merilo demokracije vsake družbe. Poudarili so velik pomen pravic narodnosti in temeljnih svoboščin, zapisanih v številnih mednarodno pravnih dokumentih, med drugim tudi v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, v Mednarodnem paktu o državljanstvih in političnih pravicah in v Sklepnih listini konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Predstavniki narodnosti, zbrani na srečanju, poudarjajo, da morejo narodnostne skupnosti postati dejavnik povezovanja in sodelovanja med narodi, krepitve mednarodnega miru in varnosti ter dejanske enopravnosti v družbi, v kateri živijo, če je s posebnimi ukrepi zagotovljena njihova uveljavitev kot subjeta. V obdobju po konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi in ko bo beograjska konferenca ocenjevala dosežke iz sklepnih listin v Helsinkih, dobivajo ta spoznanja še večji mednarodni pomen.

Predstavniki organizacij narodnosti iz Jugoslavije, Italije in Avstrije ugotavljajo, da je dosledna dvojezičnost na narodnostno mešanem območju eden bistvenih pogojev za vsestranski razvoj narodnostnih skupnosti. Nadalje poudarjajo pomembnost odprtih meja, ki nam postanejo element zblizevanja med sosednjimi narodi in čim bolj naravna zveza med narodnostnimi skupnostmi in njihovimi matičnimi narodi.

Pozdravljamo Osimske sporazume, sklenjene med republiko Italijo in SFR Jugoslavijo, ki vsebujejo tudi pomembna določila o pravicah Italijanske narodnostne skupnosti v Jugoslaviji in slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, istočasno pa poudarjajo potrebo po hitrem in doslednem uresničevanju določil in duha teh sporazumov.

Odločno obsojajo stopnjevanje pritiska na slovensko in hrvaško narodnostno skupnost v Avstriji. Protimanjšinska politika Avstrije, zasnovana na zakonih o popisu posebne vrste in o narodnih skupinah (z dne 7. julija 1976), se nadaljuje in to kljub očitnemu neuspehu ugotavljanja manjšin 14. novembra 1976. To dejstvo in zadnji vladni osnutki odredb o dvojezičnem uradnem poslovanju in o dvojezičnih topografskih napisih na Koroškem dokazujejo istovetnost avstrijske vladne politike z zahtevami listih protimanjšinskih organizacij, ki jih je Avstrija dolžna prepovedati v skladu s vojimi mednarodno pravnimi obveznostmi. Sedstveni del te protimanjšinske politi-

ke so tudi sedanja politična kampanja in kazenski postopki proti aktivistom slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem s poskusi diskreditiranja in kriminalizacije narodnostne borbe obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev — edinih legitimnih predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji. Vsi ti postopki pomenijo grobo kršitev avstrijske državne pogodbe in drugih mednarodno pravnih obveznosti Avstrije na področju zaščite človekovih pravic, pomenijo pa tudi kršitev helsinške listine o varnosti in sodelovanju in otežujejo razvoj mednarodnega sodelovanja v tem delu Evrope.

Zato izražajo polno podporo pravičnemu boju slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji za njihove legitimne narodnostne pravice.

Lendava, 7. maja 1977.

Na drugem SREČANJU NARODNOSTI SOSEDNJIH DEŽEL se je zbralo okoli 80 predstavnikov narodnostnih skupnosti iz štirih držav. — O položaju in pereh vprašanih slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem je udoločence srečanja seznanil predsednik ZSO dr. Franci Zwitter.

Za odnos do Slovencev so predvsem merodajna dejanja

Celovski občinski svet se je minuli teden bavil med drugim z vprašanjem novega zazidalnega načrta in je bilo v tej zvezi govora tudi o znani razsodbi ustavnega sodišča, ki je — kakor smo v našem listu obširno poročali — prejšnji zazidalni načrt razveljavilo, ker je celovška občina z naknadno prenamembo zemljišča na Kardinalskem nasipu (kjer naj bi bil zgrajen slovenski Kulturni dom) kršila ustavno določilo o enakosti pred zakonom.

Med razpravo je bilo čutiti, da je razsodba ustavnega sodišča gotovim krogom obležala v želodcu. Celovski mestni očetje očitno ne morejo razumeti, da je najvišje sodišče odločilo v korist Slovencev in s tem nedvoumno opozorilo, da se morajo tudi v celovški občinski sobi držati zakonov, ki veljajo za vse avstrijske državljane. Posamezni govorniki so izražali svoje „začudenje“ in svoje „nerazumevanje“ spričo takšne razsodbe, SPÖVFP-jevska trojednost pa se je z vzorno enotnostjo (ki jo vse od sklepa o lanskem ugotavljanju manjšine sem opažamo v vseh vprašanih, ki so kakor koli povezana s koroškimi Slovenci!) zastavila komunističnemu mandatarju, ki je utemeljeno in dokumentirano opozoril, da je bil sklep o prenamembi omenjenega zemljišča očitno naperjen proti Slovincem in zato pomeni kriček primer diskriminacije. Posebno hud na ustavno sodišče je župan Guggenber-

ger, ki mu predvsem ne gre v račun utemeljitev sodišča, namreč da je občina prenamembo zemljišča sklenila zaradi lastnika oz. kupca, to je Slovencev. Vendar gre njegov očitke glede „dubovnega rentgeniziranja“ vseh 44 celovških občinskih odbornikov očitno predaleč: saj je sodnikom gotovo zadostovalo že zaslišanje župana samega, da so si lahko ustvarili sliko o „naklonjenosti“ in o „prijateljstvu“ do Slovencev.

Za ta odnos vendar niso toliko merodajne besede, marveč odtethtajo predvsem dejanja. Ravno po dejanjih sodeč pa v zadnjem času opažamo, da se celovško ozračje napram Slovincem še vidno ohlaja, če pomislimo na množične se težave, ovire in „izgovore“, kadar kdo išče v Celovcu dvorano za kakšno slovensko prirediteljo. Odkar je namreč v Domu glasbe gostoval Partizanski pevski zbor, je treba že vnaprej predložiti točen spored, in odkar so bili v slovenski gimnaziji kulturni dnevi s temo o fašizmu, deželna šolska oblast ne dovoli več nobene izvenšolske prireditve (kakor da takih v drugih šolskih zgradbah ne bi bilo!).

Vse kaže, da bi nas radi obsodili na kulturni molk v tistem Celovcu, ki je že v prejšnjem stoletju bil pomembno slovensko kulturno središče. Ob tem pa doma in v svetu zatrjujejo, da so nam naklonjeni, da so naši prijatelji, da imamo koroški Slovenci vse pravice in svoboščine.

Nova dokumentacija za obveščanje mednarodne javnosti

V založbi Medjunarodne politike v Beogradu je izšla knjiga „Problem manjšin v jugoslovansko-avstrijskih odnosih“, ki bo z dokumentiranimi izpovedmi služila obveščanju mednarodne javnosti o problematiki slovenske in hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji.

Publikacija, ki je bila javnosti najprej predstavljena v srbohrvaškem jeziku in bo v kratkem izšla tudi še v slovenščini, angleščini, francoščini in nemščini, vsebuje prispevke Bogdana Osolnika, Dušana Nečaka, dr. Taneta Zarna, prof. Mirka Valentiča, Danila Türka, dr. Budislava Vukasa, Matjaža Jančarja in prof. dr. Vladimira Klemenčiča. Prav tako je vsebovano integralno besedilo intervjuja Edvarda Kardelja za avstrijsko revijo „Profil“, medtem ko dokumentacijski del vsebuje note jugoslovanske vlade Avstriji zaradi neizpolnitve določil državne pogodbe kakor tudi faksimile letakov in drugih dokumentov, ki ponazarjajo položaj obeh manjšin, kot priloge pa so knjigi dodani še zemljevidi.

V imenu avtorjev knjige je Bogdan Osolnik (podpredsednik zvezne skupščine SFRJ) na fiskovni konferenci opozoril na aktualnost vprašanja narodnostnih manjšin v Avstriji. Menil je, da lanskoletno preštevaje in sam zakon o narodnostnih skupinah kaže, da uradna politika Avstrije ni usmerjena v reševanje problema narodnostnih manjšin v duhu državne pogodbe, temveč narobe, da daje koncesije in gre na roke silam, ki so najizraziteje proti ureditvi manjšinskega vprašanja. Po drugi strani pa se je jugoslovanska uradna politika ne samo zavzemala za uresničitev in se dosledno držala določil državne pogodbe ter priznavala začrtane meje, temveč je s celo vrsto dejanj pokazala kar največ dobre volje za dosledno uveljavitev državne pogodbe in za ureditev vprašanja narodnostnih manjšin v Avstriji v duhu te pogodbe.

Nova dokumentacija brez dvoma pomeni važen prispevek v nadaljnjem boju za uveljavitev pravic koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov — to še posebej v trenutku, ko bo zaradi zadržanja Avstrije vedno bolj potrebna mednarodna podpora temu boju.

Opomin Mauthausna v Avstriji nočejo razumeti

Minulo nedeljo je bila na kraju nekdanjega nacističnega koncentracijskega taborišča Mauthausen blizu Linza na Zgornjem Avstrijskem tradicionalna spominska svečanost, posvečena letošnji 32-letnici osvoboditve tega zloglasnega kraja smrti. Okoli 6000 ljudi iz 15 dežel Evrope se je zbralo na nekdanjem „apelplacu“, kjer so se spomnili grozot nacističnega zločina ter obnovili zaobljubo, da nikdar več ne sme priti do nasilja človeka nad človekom.

V tem smislu je govoril tudi pravosodni minister dr. Broda, ki je na svečanosti zastopal avstrijsko zvezno vlado. Dejal je, da moramo biti v Avstriji budni napram tistim silam, ki nosijo v sebi kal fašizma, kajti — kakor je naglasil minister Broda — v naši deželi nikdar več ne smejo vladati mučenja, nagla sodišča in umori, marveč mora biti zakonom zagotovljeno popolno spoštovanje.

Kakor so bile te besede ministra pravilne in pozitivne, pa v svoji izpovedi le ni bil dosleden. Kajti na množične se zahteve demokratičnih organizacij po takojšnji prepovedi znanih neonacističnih skupin v Av-

striji je minister Broda menil, da prepovedi ne pomenijo učinkovite zaščite. S tem pa se je podal na ista spolzka tla formalističnega sprenevedanja, kjer so se pred njim znašli že drugi avstrijski predstavniki, ki se izgovarjajo na načela demokracije, s tem pa hote ali ne hote olajšujejo delo starih in novim fašistom pri njihovem izpodkopavanju demokracije v Avstriji.

Pri tem zagovorniki takšne „obrambe“ demokracije in svobode pozabljajo nekaj bistvenega: namreč jasna določila državne pogodbe, ki Avstrijo nedvoumno obvezujejo, da bo prepovedala vse nacistične organizacije in preprečila sleherni nacistično dejavnost! Torej ne gre samo za to, kako si „skupni boj proti prvim znakom nasilja“ (če še enkrat citiramo ministra Broda) zamišlja ta ali oni predstavnik Avstrije, marveč gre predvsem za to, kakšne obveznosti tozadevno nalaga Avstriji državna pogodba, katere izpolnitvi se ni mogoče izmuzniti z nobenim sprenevedanjem in slepomišenjem.

V tem oziru je dovolj jasen tudi opomin Mauthausna — treba ga je le razumeti.

Priprave na beograjski obračun

Meseca junija se bo v Beogradu začela konferenca, na kateri bodo predstavniki evropskih držav ter Amerike in Kanade polagali obračun o tem, kaj so posamezne države že napravile v okviru uresničevanja načel, zajetih v zaključnih dokumentih helsinške konference

o varnosti in sodelovanju v Evropi. Na ta obračun se povsod temeljito pripravljajo, ker vedo, da po dveh letih ne bodo dovolj lepe besede, ampak bo treba prispevek ene in druge države dokazati predvsem z dejanji.

Tudi posvet jugoslovanskih strokovnjakov, ki se bodo v prihodnjih dneh zbrali v Beogradu, da proučijo mednarodnopravne vidike evropskega sodelovanja, sodi v okvir teh priprav. Razpravljali bodo o povezavah med zaključnimi dokumenti helsinške konference ter mednarodnim pravom, nadalje o povezavah med deklaracijo konference neuvrčenih v Colombo in zaključnih dokumentov helsinške konference, pa tudi o spoštovanju mednarodnopravnih obveznosti v zvezi z zaključnimi dokumenti helsinške konference ter o sodelovanju pravnih in vprašanih teh dokumentov.

Beograjska „Borba“ je v svoji vesti o posvetu jugoslovanskih strokovnjakov napovedala, da bo govora tudi o odnosih med blokoma, o preprečevanju uporabe sile, o evropskem sistemu miroljubnega reševanja sporov, pa tudi o manjšinski zaščiti in o človekovih pravicah. S tem bo podan pregled o vsem, kaj je Jugoslavija že napravila v širokem okviru možnosti pri uresničevanju zaključnih dokumentov helsinške konference.

V Ameriko in Kanado bodo ponesli glas o koroških Slovencih

„Hočemo vam prinesiti pozdrave iz zibelke slovenske kulture in s prelepo koroško narodno pesmijo v vas zbudili spomin na rodno zemljo. Hkrati pa vas želimo seznaniti z našim narodnim položajem in vas na drugem kontinentu prositi, da nam pomagate pri naši borbi za ohranitev matere govorice in za dosego enakopravnosti na področju domači koroški zemlji...“

Tako je naglasil dr. Franci Zwitter v svojem intervjuju, ki ga je dal

glasilo Slovencev v Kanadi, kjer je tudi orisal namen in pomen bližnje turneje instrumentalno-vokalnega ansambla „Trio Korotan s pevci“ iz Podjune po Kanadi in Združenih državah Amerike.

Prihodnji teden — 18. maja 1977 — bo namreč omenjena skupina Slovenskega prosvetnega društva „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni odpovala na 14-dnevno turnejo v Kanado in Ameriko, kjer bo v številnih mestih pod vodstvom svoje-ga pevskega Hanzija Kežarja pri-

redila koncerte narodne pesmi, in sicer v dveh sestavih: kot mešani oktet in kot instrumentalni trio s pevci.

Pri Slovencih v Kanadi in Ameriki — med katerimi so tudi mnogi naši rojaki, ki se še posebno veselijo obiska koroških prosvetašev — vlada za goslovanje izredno veliko zanimanje. Tako list ameriških Slovencev „Prosveta“ kot tudi glasilo Slovencev v Kanadi „Dnevnik-Diary“ že skozi tedne objavljata vesti o tem dogodku ter opozarjala svoje bralce na posamezne koncerte. Kanadski „Dnevnik-Diary“ pa je zadnje številke sploh v veliki meri posvetil Koroški ter na 12 straneh (vključno naslovne strani) poročala o napovedanem goslovanju in predstavlja skupino iz Podjune, objavlja petstranski pogovor s predsednikom ZSO dr. Francijem Zwitterom in navaja pesmi naših dveh pesnikov Andreja Kokota in Valentina Polanška, po „Slovenskem vestniku“ povzema poročila o nedavni protestni vožnji na Dunaj, za informacijo široke mednarodne javnosti pa v angleščini prinaša še obširen članek o tem, kako Avstrija „rešuje“ manjšinsko vprašanje in kako „izpolnjuje“ svoje mednarodne pogodbene obveznosti.

„Trio Korotan s pevci“ bo goslovanje v Kanadi pričel 21. maja, in sicer v mestu Beamsville, kjer bo koncert v domu društva „Bled“ iz Hamiltona. V nedeljo 22. maja bo naša skupina v Torontu, kjer bo imela ob 2.45 uri popoldne koncert v Central Technical School Auditorium, zvečer pa „Koroški večer“ na ladji „Jadrán“. Na poti iz Kanade v Ameriko je predviden tudi ogled znamenitih slapov Niagara. V Ameriki se bo turneja pričela v Chicagu, kjer bo koncert 25. maja zvečer; sledili bodo še nastopi v mestih Milwaukee, Cleveland, Pittsburgh in Ennon Valley; na povratku domov pa je za 30. in 31. maj predviden še obisk na sedežu OZN v New Yorku, kjer naj bi se skupina sestala tudi z generalnim sekretarjem svetovne organizacije dr. Kurtom Waldheimom.

Na prireditvah, ki jih pripravljajo organizacije slovenskih rojakov v Kanadi in Ameriki v sodelovanju s Slovensko izseljensko malico v Ljubljani, bo skupaj z ansambлом

Beseda soseda v deželi Večer pesnika Kokota v Beljaku

Pod naslovom „Beseda soseda v deželi“ bosta kulturni urad mesta Beljak in beljaški študijski oder priredila večer našega pesnika Andreja Kokota. Prireditve bo v torek 17. maja ob 20. uri v Kletnem gledališču (Kellertheater), kjer se bo občinstvu predstavil pesnik Kokot, poleg tega pa bosta njegove pesmi tako v slovenskem izvornem besedilu kakor tudi v nemškem prevodu (prevode sta poleg pesnika prispevala še Peter Kersche in Horst Ogris) brala Jože Logar za radiotelevizije Ljubljana ter Bruno Czeitschner, član študijskega odra Beljak.

Večer pesnika Kokota bo že druga prireditev v Beljaku, kjer ima občinstvo priložnost spoznati kulturno-umetniško snovanje koroških Slovencev. Pred enim letom je beljaški kulturni urad v sodelovanju s Slovensko prosvetno zvezo in klubom Mladje priredil razstavo naših likovnih umetnikov, ki jo je povezal z večerom naših literarnih ustvarjalcev. Tako Beljak vsekakor kaže dosti večjo širino in zanimanje za slovenskega soseda v deželi, kakor pa to doživljamo v deželni glavni mestu, kjer se v dobi „velikega prijatelja“ Slovencev župana Guggenbergerja vrstijo primeri, da za slovenske prireditve niti dvorane ni na razpolago.

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI VOGRČ

Dne 7. aprila 1671 je bila v Pliberku sodna razprava, pri kateri sta dva podložnika župnije Vogrče tožila župnika Florijana Staudekarja, da je pri plačevanju dolgov nastopal kot porok. Sodišču je predsedoval vicedomski sekretar iz Celovca Burkhard Steindl, prisodnik pa je bil pliberški vikar Stergar. Župnik je bil v obeh primerih oproščen.

V začetku leta 1678 je župnik Staudekar umrl. Cesar Leopold I. je na njegovo mesto prezentiral župnika v S. Salvatorju Ivana Maherja. Dvorna pisarna cesarja Leopolda je v pismu z dne 21. aprila 1678 pooblastila ljubljanskega škofa, da ga investira.

30. oktobra 1682 je škofijski komisar v Starem trgu pri Slovenj Gradcu Leberwurst v župnišču v Pliberku zasliševal priče v kazenskem procesu zoper Urbana Vresnika, podložnika župne nadarbine v Vogrčah, ker je 25. julija napadel na njivi župnika Maherja, ki je tam pobiral desetino, in ga do krvi ranil na glavi. Kako se je ta proces končal, iz ohranjenega listinskega gradiva ni razvidno.

Leta 1690 je dobil vogrški župnik po izvršeni vizitaciji župnije od škofijskega ordinariata dekret, ki mu je med drugim nalagal, naj duhovniku, ki poučuje farane, daje namesto obeda pol goldinarja.

V prvi polovici leta 1693 je župnik Ivan Jurij Maher hudo zbolel. To izvemo iz ukaza namestnika deželnega vicedoma v Celovcu z dne 15. junija 1693, v katerem naroča vicedom, naj župnik Maher ugotovi zahtevam biv-

šega kaplana v Wolfsbergu Ivana Jakoba Zedlitzja o odškodnini. Kaplan Zedlitz je namreč večkrat nadomestoval župnika Maherja na njegovo prošnjo, župnik Maher pa mu je obljubil, da bo resigniral na župnijsko mesto v Vogrčah v njegov prid. V sled tega je kaplan Zedlitz svoje kaplansko mesto v Wolfsbergu odpovedal in je sedaj brez službe, župnik Maher pa je svoj odstop skrivaj preklical.

Župnik Maher je 5. septembra 1693 umrl. To izvemo iz prošnje grajskega kaplana v Pliberku Filipa Levpužiča (Laupischick) za to mesto. Razen njega se je za izpraznjeno mesto v Vogrčah potegoval tudi Andrej Jurij Slapar, vikar v Kapli. Dvorna pisarna v Gradcu je obe prošnji poslala škofu v Ljubljano in vicedomu v Celovec v poročanje. Cesar Leopold I. je s prezentacijsko listino z dne 4. maja 1694 imenoval na izpraznjeno mesto v Vogrčah duhovnika Filipa Levpužiča, dvorna pisarna pa je dala škofu Žigi Kristofu grafu Herbersteinu nalogo, da ga investira na to mesto.

Dne 3. septembra 1696 se je vršila vizitacija župnije Vogrče, pri kateri priliki je vizitator ugotovil tole: Za cerkovnika je Matej Gasper, podložnik župne cerkve, ki ga je izvolil pred sedmimi leti župnik v soglasju s farani. Njegova kolektura znaša 8 in pol četrtnov žita, ki ga prejema od 28 faranov, kak dan tudi piskrč prosa. Ne zna ministrirati, pač pa to razumejo dečki. Župna cerkev ima v posesti 9 podložnih družin in 2 kočarja. Cerkev plačuje od teh kmetij deželi davke, njej pa ostane 7

4 četrtnov pšenične moke in ravno toliko ovsu. Če v družini umreča oče ali mati, je treba dati župniku za pogreb in za mašo ovco in 30 krajcarjev, sedanji župnik zahteva namesto ovce en goldinar. Cerkevna ključarja sta bila Luka Vošnik, podložnik župne nadarbine, in Valentin Rožič, podložnik župne cerkve sv. Florjana. Svojasos se nastali spori glede stroškov ob priliki procesije ki jih je bil škof pri vizitaciji poravnal tako, da morajo ključarji dati župniku na dan procesije 30 krajcarjev, medtem ko farani niso hoteli dati več kot 15 krajcarjev. Za župnika je Filip Levpužič (Philippus Leupischig), ki je doma iz Kanala c akvilejski škofiji. Ordiniran je bil na naslov patrocinijski v Justinopolisu (Koper?). Duhovnik je 19 let, od tega je služboval pol leta v Ziljski dolini, tri leta je bil vikar v Rožku, eno leto kaplan v Beljaku, 10 let in pol v službi pliberškega grofa in sedaj tri leta tukaj. Od 8 cerkvenih podložnikov dobiva desetino. Njegovi dohodki znašajo letno okoli 300 goldinarjev, faranov pa je okoli 370, od teh 300 komuniciranih.

Župnik Levpužič pa v Vogrčah ni bil priljubljen, ker so se farani meseca septembra 1706 zoper njega pritožili v sledečem:

1. Iz nagajivosti in deloma iz malomarnosti napoveduje napačno maše. Mašo napove v domači cerkvi, potem pa gre v drug kraj, kjer se vršijo pojedine. Tako je npr. na dna sv. Lovrenca napovedal mašo pri pliberški podružnični cerkvi v Dobu, šel pa je tisti dan v Štebenj v dobrolovaški župniji. Spremljala ga je množica vernikov, bral je tam mašo in potem popival, doma pa je tisti dan toča uničila vse pridelke na poljih, česar je kriv ta duhovnik, ki nikoli ne moli zoper točo.

V A B I L O

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu pristočno vabi na

jubilejno šolsko akademijo

ki bo v nedeljo 22. maja 1977 ob 14.30 uri v Delavski zbornici [Arbeiterkammer] v Celovcu.

Slovenska gimnazija praznuje 20-letnico svojega obstoja v znamenju zblizanja narodov pod naslovom:

20 let slovenske gimnazije

„DOMOVINA, PODAJ MI ROKO...“ (Oton Župančič)

„IHR SEID EIN TEIL DIESES LANDES...“ (F. J. Perkonig)

Na sporedu so pevske in instrumentalne točke in recitacije s primerno spremno besedo, nadalje telovaden nastop in ritmična gimnastika.

V prostorih pred dvorano bodo dijaki razstavljali svoja likovna in ročna dela.

Svetujemo in prosimo, da si vstopnice pravočasno preskrbite v pisarni Zvezne gimnazije za Slovence.

Ravnateljstvo

Gledališki teden v Beljaku

Prejšnji teden je bil v Beljaku gledališki festival z naslovom „Spectrum 77“. Okoli 14.000 obiskovalcev si je ogledalo predstave 23 skupin iz 14 držav s treh kontinentov. Najrazličnejših žanrov, po večini eksperimentalnih predstav je bilo kar 53 po številu, tako da si vseh prireditev skoraj ni bilo mogoče ogledati. Poleg omenjenih 14.000 obiskovalcev pa se je tega pomembnega gledališkega dogodka udeležilo precejšnje število strokovnjakov z vsega sveta, kar gotovo priča o uspehu in o upravičenosti srečanja. Kajti čeprav je bil festival v Beljaku prirejen šele tretjič, si je v kratkem času pridobil velik ugled in sloves daleč po Evropi in svetu.

Ker podrobno ne moremo poročati v posameznih prireditvah, naj bo omenjena vsaj predstava Studio Teatra iz Varšave, in sicer skupine okrog Josefa Szajna, ki velja za eno izmed najuspešnejših osebnosti današnjega evropskega gledališča. S svojo predstavo REPLIKA je teatralno-fantastično ponazoril spomine in doživljanje v nacističnih koncentracijskih taboriških Auschwitz in Buchenwald. To je bil pristen dokaz, da ima gledališče tudi brez besed veliko izpovedno moč. Prav to je

Szajna demonstriral na veličasten način: pokazal je vse grozote na bistvu preprost, naiven način, ampak tako groteskno, grozno in strahotno, da se stvarnost v taboriških prav živo odraža v predstavi, gledalca pa spreletava strah in groza. Škoda, da te predstave ni videlo več ljudi, zlasti mladih, ki poznajo grozote iz dobe nacizma samo iz pripovedovanja oz. knjig.

Slovenijo sta zastopala Lutkovno gledališče KUD Kobanci iz Kamnice ter Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice. Prvi so presenetili z marionetnimi lutkami (ZOGICA MAROGICA) in kvalitetno prav nič niso zaostajali za drugimi skupinami. Imponirala je scenska rešitev, ki je bila ponazorjena zgolj z metlami iz rižave slame. Nekoliko slaba, če sploh smem uporabiti ta izraz, je včasih bila mizanscenska postavitev: Ko dedek in babica iščeta izgubljeno žogico Marogico, se pogovarjata zmeraj s tretjo osebo v odskrem trikotniku; tako sta kot glavni osebi največkrat igrala prevec v ozadje, namesto mladi publiki, ki je prida sodelovala, ko je bilo npr. treba spihati ničvednega zmaja z odra.

Predvsem pa je škoda, da si ni več naših ljudi ogledalo zelo dobro predstavo TALEC. Zgodba pripoveduje o angleškem vojaku, ki ga je ugrabila IRA, da bi izsilila izpustitev in tako preprečila usmritev nekega člana irske republikanske armade. Zaprt v beznico se angleški vojak zaljubljuje v mlado sobarico. Po nesrečnem naključju pa ga zadene smrtonosna krogla in tako je njegova smrt brez smisla, ne koristi nikomur. Predstava v izvedbi gledališča iz Nove Gorice je bila režijsko, igralno in mizanscensko na višku, medtem ko je bil tekst vse premalo izčrpan, torej dramaturško slabo pripravljen. Tako so se prizori vse preveč vlekli; motili so tudi vključeni songi, ki so nekajkrat prekinjali rdečo nit sicer dobre in zanimive predstave.

Glavna zasluga za uspešni in zanimivi gledališki teden gre dvoma organizatorju Alfredu Meschniggu, ki je ob otvornem pozdravil goste v štirih jezikih, med drugim tudi v slovensčini.

Marjan Srienc

2. Njegovi predniki so imeli običaj, da so okoli Binkošti blagoslovljali polja, on pa tega ne dela in zaradi tega pobije skoro vsako leto toča poljske pridelke.

3. Skoro nikoli ne bere maše doma in tudi ne pridiga, kar gre najbolj v škodo mladini.

4. Pristojbine za cerkevna opravila zaračunava v višjem znesku kot njegovi predniki; od tistega, kar cerkev dobiva od podložnih družin ali kot darilo, jemlje eno tretjino, medtem ko so predniki jemali le majhno aro.

5. Za pojedine ob praznikih in na prošenju jemlje iz cerkvenega denarja 17 in tudi 20 goldinarjev, kar bo spravilo cerkev na beraško palico.

6. Običajna romanja so se poprej vršila na dan patrocinijske vsake cerkve, sedaj pa je župnik to spremenil, da se vršijo običajna romanja na dan proščenja dotične cerkve, da lahko pride pravočasno na obed.

7. Pri vsakoletnem pregledu cerkvenih računov pride vsa fara skupaj in se volijo takrat cerkveni ključarji. Vsi njegovi predniki so na ta dan plačevali za kruh in pivo, sedanji župnik pa ne da ničesar, gleda le na to, kako bi polnil svoj mošnjiček, drugim ga pa prazni.

Škofijski ordinariat je pooblastil pliberškega vikarja Andreja Krivica, da zadevo preišče in o tem poroča v Ljubljano.

Leta 1707 se je vršila vizitacija župnije Vogrče, pri kateri je bilo ugotovljeno tole: 4. maja obhajajo dan sv. Florijana. V župniji obstaja bratovščina sv. Rozarije, ki so jo pred štiriindvajsetimi leti ustanovili menihi iz Brež.

(Dalje v prihodnji številki)

5. kulturni festival lepo uspel

Slovensko kulturno društvo v Globasnici je v času od 23. aprila do 1. maja pri Šoštarju v Globasnici priredilo tradicionalni kulturni festival, katerega so se poleg številnih domačinov udeležili tudi zastopniki narodno političnega življenja koroških Slovencev in zastopniki družbenega življenja matične dežele Slovenije.

Letošnji kulturni festival v Globasnici je bil že peti po vrsti. Poleg domačih pevskih zborov so nastopili tudi narodno zabavni ansambel „Lojze Slak“, igralska skupina SPD „Rož“ iz Št. Jakoba v R. s tragedijo „Kacijanar“, mladinska folklorna skupina iz Globasnice in moški zbor „Stane Žagar“ iz Kroke.

Škofiče

V nedeljo je našel zadnje počivališče na škofiškem pokopališču kmet Maks Wazenik pd. Hvač iz Škofič. Mnogo prežgodaj ga je nezgodna smrt izrgala iz naših vrst, saj je bil star šele 65 let.

Pokojni izvira iz Nemčeve domačije pod Jerberkom. Že zgodaj je moral od doma in se s svojimi pridnimi rokami prebijati skozi življenje. Šele ko se je priženil k Hvaču v Škofiče je našel mirnejše življenje, ki pa ga je izpolnjeval z neverjetno pridnostjo. Bil je zvest pripadnik naše narodne skupnosti ter navdušen združnik in kot tak član upravnega odbora škofiške posojilnice.

Na domu in ob odprtem grobu so se od pokojnika poslovili naši pevci, v imenu posojilnice pa je spregovoril Lovro Kramer pd. Janšej in orisal lik tega zavednega in izredno delovnega moža. Najlepši dokaz priljubljenosti in spoštovanja pa je bila vsekakor velika udeležba pogrebcev, ki mu je tako izkazala poslednjo čast.

Pokojnega bomo ohranili v lepem spominu, ženi in otrokom izrekamo naše globoko sožalje.

Smo politično osveščen narod in ne živina

V okviru seminarja Zveze slovenske mladine v Železni Kapli je bil 23. aprila prirejen v Podpeco k Peršmanu izlet, na katerem je spregovoril tudi predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper.

Navzočo mladino je seznanil s strašnim dogodkom, ko so oboroženi fašistični zločinci komaj 14 dni pred kapitulacijo Hitlerjeve Nemčije pri Peršmanu postrelili 11-člansko družino. Na to grozodejstvo nemških fašistov danes spominja na Peršmanovo hišo vzdignana spominska plošča, ki hkrati tudi opominja, da se kaj takšnega ne sme več pripetiti. Tov. Prušnik je pozdravil borbo slovenske mladine na Koroškem, ki se bori proti nenačelni Kreiskyjevi politiki,

Obiščite Werner Bergovo galerijo v Pliberku

V nedeljo 15. maja bodo v Pliberku spet odprli Werner Bergovo galerijo. Poleg že znanih del bo v dveh posebnih prostorih razstavljenih letos že 22 umetnikovih slik, ki so nastale v zadnji zimi in še nikjer niso bile pokazane javnosti. Tako bo obisk galerije nudil tudi obiskovalcu, ki je že bil kdaj v galeriji nekaj povsem novega. Umetnikova najnovejša dela napravijo še močnejši vtis, kot smo to pri Bergovih stvaritvah že vajeni.

Galerija bo do začetka novembra odprta vsak dan od 10. do 12. in od 16. do 18. ure.

Izven teh ur je obisk mogoč po dogovoru vsak čas (Telefonske številke: 04235 - 21104, 2257 in 2167).

V okviru festivala je Slovenska prosvetna zveza predvajala slovenski film „Pastirci“, Krščanska kulturna zveza pa film „Sila in vest“ v nemškem jeziku. Za prijetno zabavo sta skrbela priljubljena ansambla „Fantje iz Podjune“ in „Murka Lesce“.

V nedeljo 1. maja je bila kot zaključek 5. kulturnega festivala slavnostna akademija, ki se je odvijala v znamenju petinsedemdesetletnega življenjskega jubileja slovenske koroške pesnice Milke Hartman. V kulturnem sporedu so peli in brali njene pesmi in se ji tako vsaj delno oddolžili za njeno prizadevanje v korist naše narodne skupnosti na Koroškem.

Priznati je treba, da je organizator, domače SKD pripravilo lep in privlačen kulturni program, v katerem so nastopili mešani pevski zbor „Peca“ iz Globasnice, moški pevski zbor „Franc Leder-Lesičjak“ SPD Edinost iz Štebnja (oba zbora vodi pevovodja Janez Petjak) ter mladinska folklorna skupina v Globasnici, ki je nastopila v novih narodnih nošah in s svojim plesom izzvala navdušen aplavz. Kot gostje so sodelovali na koncertu pevci

Materinska proslava v Pliberku

Minulo nedeljo 8. maja so otroci iz Pliberka in okolice pripravili materinsko proslavo, ki se je začela ob 14.30 uri v dvorani Schwarzl v Pliberku. Proslavo je priredilo skupno z otroci Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ iz Pliberka. Pred številni-

moškega zbora „Stane Žagar“ iz Kroke pod vodstvom Edija Gašperiča.

Na slavnostni akademiji je spregovoril predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc. Dokaz, da še živimo, so takšne in podobne prireditve širom Koroške, je dejal dr. Grilc. Letos slavimo 75-letnico rojstva pesnice Milke Hartman in 75-letnico dr. Joška Tischlerja, ustanovitelja slovenske gimnazije v Celovcu, ki letos slavi 20-letnico svojega obstoja. Letos je minulo 35 let izselitve koroških Slovencev in vse te obletnice so prepričljiv dokaz, da živimo in da nas ne bodo spravila na kolena rafinirana vabila v zloglasne sosvete in napovedani sodni procesi proti posameznikom iz naših vrst, ki so v bistvu naperjeni proti našemu ljudstvu. Dr. Grilc je poudaril, da imamo koroški Slovenci več prijateljev v svetu, kot si to mislimo in da je to dejstvo dejanska internacionalizacija koroškega vprašanja. Svoj govor je dr. Grilc zaključil z besedami, da je naš cilj doživeti zmago pravice.

Če kritično primerjamo letošnji kulturni festival z ostalimi, potem lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da je bil kvalitativno in pa tudi po številu obiskovalcev izredno uspešen. To je vsekakor spodbuda za nadaljnjo dejavnost gloskaških prosvetašev, katerim čestitamo in želimo še mnogo uspeha.

mi obiskovalci, ki so bile predvsem matere, saj je bil program tudi namenjen njim, so otroci pokazali, kaj znajo in zmorejo. Pester program, ki ga je napovedala Marija Trampuš iz Doba, je bil sestavljen iz recitacij, petja, igranja, telovadnih vaj in še veliko drugih zanimivosti. In zopet, kot že nekajkrat prej, se nam je predstavila naša domača folklorna skupina, ki jo vodi gospa Hilda Opetnik. Tudi tokrat je pri nastopu spremljal mlade, nadebudne plesalce njihov dobri znanec iz Kranja, Miro Odir s svojo harmoniko.

Obiskovalci, med katerimi so bile tudi matere nastopajočih, so z veseljem in navdušenjem spremljale program in ni ga bilo, ki ne bi bil ponosen na majhne pogumne glavice, ki so kar brez vse treme in v vsej svoji otroški prisrčnosti stopali po odrskih deskah. In, ko jih takole gledaš, se ti nehote porodi misel: „narod, ki ima tako mladino, ima tudi še veliko in bogato kulturno bodočnost!“

Vsem otrokom in prireditelju SPD „Edinost“ iz Pliberka najlepša hvala za prijeten nedeljski popoldan.

Dr. Joško Tischler petinsedemdesetletnik

V nedeljo 8. maja je dvorni svetnik dr. Joško Tischler, bivši predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev in nekdanji ravnatelj Zveze gimnazije za Slovence v Celovcu obhajal svoj petinsedemdeseti življenjski jubilej.

O življenju dr. Joška Tischlerja, ki je tesno povezano z bojem koroških Slovencev za dosego svojih pravic, smo pisali že ob njegovem sedemdesetletnem življenjskem jubileju.

Kot nekoč, tako se tudi danes prizadeva za pravice in enakopravnost slovenskega življa na Koroškem.

Ob njegovem življenjskem prazniku mu iskreno čestitamo z željo, da bi s svojimi dolgoletnimi izkušnjami še naprej oplajal naša skupna prizadevanja v korist slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Pohod po poteh partizanske Ljubljane

Zveza slovenske mladine na Koroškem je vabila mladince, borce in športnike k udeležbi na tradicionalnem XXI. pohodu „Po poteh partizanske Ljubljane“ ki je bil v soboto 7. maja tega leta.

Letošnji pohod je bil v počastitev 40. obletnice Komunistične partije Slovenije, 85. rojstnega dne tovariša Tita in 32. obletnice osvoboditve.

Zgodaj zjutraj smo se odpeljali iz Celovca proti Ljubljani. Na poti nam je prisedel naš vodnik že v Kranju, odkoder smo se odpeljali v Ljubljano v dvorano Tivoli. Po kratkem sprejemu z zakusko smo bili udeleženci razdeljeni na skupino borcev in skupino mladincev. Skupina mladincev se je aktivno udeležila pohoda po poteh partizanske Ljubljane, skupina borcev pa si je v tem času nekoliko ogledala zanimivosti Ljubljane. Po končanem pohodu smo se zopet srečali na Trgu revolucije na zaključni manifestaciji. Po le-tej smo bili povabljeni na kosilo in nato na razgovor in zabavo ob spremljavi glasbe do večernih ur. Dobrim vtisom, ki smo jih odnesli iz Ljubljane, so na mejnem prehodu na Ljubelju sledili slabi. Poslužili smo se našega slovenskega jezika, kar je tudi naša v členu 7 avstrijske državne pogodbe zapisana pravica. Nemško govoreči carinik, ki je pregledoval naš omnibus, se pa je te naše pravice spomnil, ko je pregledal že polovico avtobusa in šele nato poklical slovensko govorečega carinika, v čigar spremljavi je nato nadaljeval svoje pregledovanje.

S tem v zvezi je treba omeniti, da smo koroški Slovenci bistveno prispevali k vzpostavitvi nove demokratične Avstrije, ki nam pa kljub temu še danes odreka pravice iz člena 7 avstrijske državne pogodbe. Kljub tem dogodkom smo si v Celovcu bili enotnih misli, da se bomo naslednje leto spet udeležili pohoda po poteh partizanske Ljubljane.

Nova številka Mladega roda

Izšla je 9—10 številka Mladega roda, šolskega lista za koroško mladino, ki ga izdaja in zalaga konzorcij učiteljev na dvojezičnih šolah Koroške. To je zadnja številka letošnjega šolskega leta in obsega meseca maj in junij. In ker se v mesecu maju obhaja materinski dan in v juniju začne letni čas poletja, je seveda razumljivo, da je tudi tema dvema momentoma posevčen del vsebine te številke. Tudi lepa barvna slika (žitno polje v Rožu) na naslovni strani, ki ponazorjuje poletni motiv, je lep prispevek k popestritvi Mladega roda. Tokrat so bili v Mladem rodu predstavljene trije besedni ustvarjalci — slovenski koroški pesnik Anton Kuchling, koroški pisatelj Herbert Strutz in slovenski pisatelj Anton Ingolič, ki obhaja svojo sedemdesetletnico. V rubriki „Ljudje pri delu“ Tomaž Ogris opisuje poklic avtopodjetnika Stefana Sienčnika. Med drugimi prispevki so še „Domoznanski sestavki“ Milene Pipp, pesem „Soseba Zofija“ Valentina Polanška, „Novice iz narave“ Mar-te Velik, zgodbica „Nesreča pri živini“ Tonča Galloba in sestavek Hermana Germa „V Ljubljano“.

Razveseljivo in hvalevredno je aktivno sodelovanje šolarjev (20

prispevkov) v rubriki „Bralci pišejo“. To dejstvo obeta v prihodnosti novih sodelavcev in s tem še večjo popestritev Mladega roda.

To številko je ilustrirala Marička Koren.

Loče nad Baškim jezerom

Naše domače Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ je v soboto pri Pušniku v Ločah priredilo materinsko proslavo.

V prvem delu prireditve so nastopili šolarji, ki so recitali pesmi- ce za materinski dan ter brali kratke črtice Ivana Cankarja. Sledil je naslop ženskega vokalno-instrumentalnega kvarteta (Hermi, Keti in Sonja Urschitz ter Erika Wrolich), ki je podal šopek domačih slovenskih pesmi. Tonči Urschitz pa je ob koncu bral pesmice domače poetinje — gospe Pečnik iz Pečnice.

Prireditvi je sledil zabavni večer, društvo pa je darovalo vsaki mami- ci nageljšček ter torlenco s kavo.

To je bila po dolgem spet prireditve, katero so izvajali izključno člani društva, sicer preprosta, zato pa tem bolj prisrčna.

Plašišče pri Hodišah

Prejšnji petek smo ob veliki udeležbi pogrebcev spremili k zadnjemu počitku na hodiško pokopališče Heleno Kompoš, ženo Tevžija Kompoš, nekdanjega oskrbnika hotela Korotan v Sekiri ob Vrbskem jezeru.

Kot na stolne slovenskih družin na Koroškem, tako je tudi Helena Kompoš z možem delila usodo izseljencev, ki so morali zapustiti domačo grudo in hlapčevali v mrzli tujini. Po končani vojni sta srečno in zadovoljno živela in se narodno politično udejstvovala z nesebičnim ciljem služiti svoji narodni skupnosti na Koroškem. To lepo harmonijo je prekrizala bolezen. Helena je morala v celovško bolnišnico, kjer je preživela mnogo dolgih let. Umrla je v Celovcu. Njeno truplo so prepeljali na hodiško pokopališče, kjer sedaj mirno počiva v domači rodni zemlji.

Velika množica ljudi na pogrebu je najlepši dokaz, kako priljubljena in spoštovana je bila pri ljudstvu. Od nje so se poslovili tudi številni izseljenci; predsednik Zveze slovenskih izseljencev Lovro Kramer pa je imel poslovljni govor, v katerem je orisal trpljenje sotrpinke v pregnanstvu. Od rajne so se s pesmijo poslovili pevci SPD „Zvezda“ iz Hodiš in ji tako izkazali poslednjo čast. Zveza slovenskih izseljencev je položila na grob venec. Pogrebni obred je opravil

domači župnik Lovro Kaselj.

Lenijo Kompoš bomo ohranili v lepem spominu, možu in sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje.

Sele - Kot

V nedeljo 8. maja je Slovensko prosvetno društvo „Košuta“ Sele-Kot priredilo lepo uspešno materinsko proslavo. Predsednik Jurij Mak je pozdravil vse navzoče mamice in jim želel vse najboljše. Prijetno so nas presenetili naši najmlajši z nastopom petja, deklamacij in igrice. Čeprav je bil to njihov prvi nastop v javnosti, je potekalo vse v veliko zadovoljstvo publike. Seveda, vsa pohvala tega nastopa pa velja našemu učitelju Eriku Užniku.

Tudi domača dekleta, Magda, Edit in Silvija so zapele nekaj pesmic ob prijetnih zvokih Klarinjevih cifer in spremljavi Silvine kitare. Dr. Velik pa je prebral črtico o materi našega največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja.

Po proslavi so otroci svojim mamicam razdelili šopke rož, katere je darovala naša članica Tini iz Borovelj.

Materinsko proslavo smo zaključili v prijetni družbi ob dobri kapljici in skromnem prigrizku.

Naši izseljenci obiskali kraje ponižanja in trpljenja

Zveza slovenskih izseljencev je v času od petka 29. aprila do nedelje 1. maja izvedla izlet v kraje, kjer so bili naši izseljenci — pošteni kmetje, delavci in intelektualci v zadnji vojni od nemških fašistov degradirani v sužnje in podljudi. Izgnali so jih iz ljubljene domovine in naselili v tuje nepoznane kraje — Hesselberg, Frauenaurach, Eichstätt, Rechnitz itd. kjer so morali služiti kot hlapci, dekle in delavci v kamnolomih, žagah in drugih podjetjih in tako predstavljali brezpravno rajo. Kar je tokrat vodilo naše izseljence v te kraje pa ni bila samo radovednost, da spet vidijo kraje ponižanja in trpljenja, temveč tudi, da obiščejo gro-

tudi na Chiemsko jezero, ki spominja na zgodovino Karantancev, saj sta bila tam na nekem otoku sredi osmega stoletja med talci tudi sin in nečak zadnjega neodvisnega karantanskega kneza Boruta. Cilj potovanja prvega dneva je bil mesto Dachau. Tam smo si seveda ogledali koncentracijsko taborišče, kjer je zgubilo življenje 66.000 ljudi, med njimi tudi mnogo koroških Slovencev. To je bilo prvo taborišče smrti v Nemčiji, ustanovljeno že leta 1933. Tam so vzgajali morilske kadre SS-ovcev, ki so jih potem razposlali tudi v druga podobna taborišča (ki so se množila kot gobe po dežju), kjer so z brutalnim sadizmom priganjali ljudi k

gora Frankov. Na Hesselbergu je bilo v tistih letih veliko taborišče, kjer je velik del slovenskih izseljencev s Koroške dobilo vsiljeno novo „domovino“. Po povratku naših izseljencev je taborišče pogorelo. Danes stoji na tistem območju samo ena velika baraka, ki pa je novejšega izvora. Nekdanji izseljenci s Hesselberga imajo še danes v žalostnem spominu tisti marš z otroci in prtljago ob spremljavi SS-ovcev od železniške postaje Wassertridingen na Hesselberg.

S Hesselberga smo nadaljevali pot v Frauenaurach, ki leži severozahodno od Nürnberga in tako dosegli najsevernejšo točko naše poti. Tudi v tem kraju je bilo veliko naših ljudi, ki so morali trdo delati in pokorno služiti nacistični gospodi. Frauenaurach se je v teku zadnjih tridesetih let tako spremenil, da smo komaj našli v center, kjer smo obiskali pokopališče, na katerem je pokopanih 8 naših izseljencev, med njimi tudi žena nekdanjega deželnega in državnega poslanca Franca Grafenauerja, ki je umrla v 72. letu starosti komaj pet tednov po prihodu v Frauenaurach.

Še isti dan zvečer smo dosegli mesto Eichstätt, ki je približno v sredi med Münchnom in Nürnbergom. Naši ljudje so tam živeli za zidovi nekega samostana in hodili na delo — ženske v razna gospodinjstva moški pa v kamnolome in druga podjetja. Tudi v Eichstättu je pokopanih nekaj naših ljudi, vendar sta ohranjena samo dva grobova — Šašlunove mame iz Borovelj in Šturmove Vere, sestre dr. Katje Šturm.

Eichstätt je izredno lepo mesto skozi katero teče reka Altmühl nad katero kraljuje grad Willibaldsburg. Že od leta 741 je Eichstätt škofje mesto. Od takrat izvira tudi stolnica, ki danes predstavlja bogato umetniško zakladnico (1200 let zgodovine), ki privlači nešteto ljudi, tako da je ta cerkev v teku let postala romarski kraj za kristjane in prijatelje umetnosti. Po ogledu mesta in njegovih posebnosti smo v nedeljo popoldne zasedli omnibus in se srečni in veseli nad doživetim odpeljali proti domu. K sreči se je tudi zboljšalo vreme, tako da smo na povratku lahko uživali prirodne lepote bavarskih krajev skozi katere je brzel naš avtobus. Mnogim izmed nas se je končno izpolnila želja, da vidijo te kraje, kjer so preživeli najtežje čase svojega življenja.

Naslednjega dne nas je pot vodila mimo Augsburga skozi Donauwörth, kjer smo prekorali Donavo, nato mimo lepo obdelanih in ogromnih kmetijskih površin polagoma dvigajoč se vedno višje, dokler nismo dosegli najvišje vzpetine Hesselberg, ali kakor mu domačini pravijo — Sveta

Ohranili ga bomo v častnem spominu

Prejšnji petek smo spremili k zadnjemu počitku na šentjakobsko pokopališče višjega študijskega svetnika dr. Vinka Zwitterja s Tešnje pri Št. Jakobu v Rožu. Ogromna množica od blizu in daleč se je zbrala ob odprtem grobu, da se poslovijo od sorodnika, prijatelja in dragega znanca dr. Vinka Zwitterja, ki ga je neizprosna smrt nepričakovano iztrgala iz naše srede v 73. letu starosti.

Pokojni dr. Zwitter je doberšen del svojega življenja posvetil versko-kulturnemu in političnemu področju s ciljem služiti slovenski narodni skupnosti na Koroškem. Gimnazijo je obiskoval v Celovcu in Kranju. Po maturi je na Dunaju študiral svetovno trgovino, deloval v Klubu slovenskih študentov in hkrati opravljal korektorsko službo pri tedniku Koroški Slovenec, ki so ga takrat tiskali na Dunaju. Po končanem študiju je prevzel tajništvo Krščanske socialne zveze, pozneje pa Slovenske prosvetne zveze ter bil več let urednik Koroškega Slovanca. Po vdoru nemških fašističnih sil v Jugoslavijo je moral okusiti celovške zapore, od koder je moral k vojakom in na prisilno delo v Nemčijo in na Češko. Ženo s štirimi otroki so pregnali od doma. Zatočišče so našli v Zammelsbergu v Krški dolini. Po končani vojni in opravljenem proforskem izpilu je počeval gospodarske predmete na trgovski akademiji v Celovcu. Kot predsednik Katoliškega delovnega odbora je svoje moči posvečal dejavnosti Katoliške akcije med koroškimi Slovenci.

Med ogromno množico pogrebcev so bili močno zaslopani številni predstavniki narodnih organizacij, med njimi podpredsednik Slovenske prosvetne zveze Tomaž Ogris. Tudi številni darovani venci — med njimi venec SPZ — so bili prepričljiv dokaz globokega spoštovanja do umrlega dr. Vinka Zwitterja. Pogrebni obred je opravil prelat Aleš Zechner ob asistenci velikega števila duhovnikov. Med številnimi govorniki, ki so se ob odprtem grobu poslovili od pokojnika, so bili dr. Waldstein in dr. Valentin Inzko v imenu sinode, Antonič Mihej kot pooblaščenec Kluba slovenskih odbornikov, Krištof v imenu domačega SPD „Rož“, Kumer Mirko pd. Črčej itd. V poslednje slovo je zadonela žalostna melodija slovenske pesmi in dala pogrebni svečanosti še turobnejše obeležje.

Pokojnega dr. Vinka Zwitterja bomo ohranili v častnem spominu, težko prizadeti ženi in otrokom izrekamo naše globoko sožalje.

'Grupa poetika' iz Celja bo gostovala v Pliberku

V nedeljo 15. maja ob 20. uri bo v Pliberku pri Schwarzlu na povabilo SPD „Edinost“ iz Pliberka nastopala „Grupa poetika“ iz Celja z musicalom „ŠTIRI KRAT ŠTIRI“.

Štirje priznani igralci iz celjskega gledališča se nam bodo predstavili s štirimi Andersenovimi pravljicami, privrejenimi za igralsko, pevsko in plesno izzvedbo.

Za musical ŠTIRI KRAT ŠTIRI je Andersenove tekste kot so Svinjski pastir, Kakor pravi stari je zmeraj prav, Cesarjeva nova oblčila in Cesarjev slavec, priredil za oder Bogomir Veras. Glasbo je napisal Franc Podjed, koreografijo pa je izpeljal Jaka Hafner.

Grupa štirih igralcev iz celjskega gledališča, kot so Bogomir Veras, Miro Podjed, Borut Alijevič in lanskoletna nagrajenska Borštnikovega srečanja Anica Kumrova, nam bodo z vso njihovo umetniško spretnostjo pa kljub temu preprosto, pregledno in

razumljivo približevali vso lepoto in poezijo Andersenovih pravljic.

Znano je, da so Andersenove pravljice takšno berilo, ki je zanimivo tako za mlade kot starejše bralce in v različnih starostnih stopnjah človek odkriva v njih vedno nove in vedno drugačne sporočilne odtenke.

Vse te lastnosti pa je obdržala tudi odrska priredba igralcev iz Celja, ki so delo tudi sami zrežirali, oskrbeli prizorišče in prav tako tudi kostume.

Z musicalom ŠTIRI KRAT ŠTIRI so igralci nastopali že več kot petdesetkrat in to širom po Sloveniji, kjer so želi velika priznanja, navdušenje in želje po ponovnih srečanjih.

V nedeljo 15. maja ob 20. uri pa se bomo tudi mi srečali s celjskimi igralci in njihovim delom in prepričani smo, da bo to bogat in izpolnjen večer. Zato vsi prisrčno vabljeno.

Naši izseljenci na pokopališču v Eichstättu. V ospredju nagrobna kamna šašlunove mame in šturmove Vere.

bove mater, očetov in otrok, ki niso prenesli nečloveških razmer, v katerih so takrat živeli in tam pomrli.

Večina izseljencev se je tokrat peljala drugič v te kraje; prvič pred 35 leti kot deportiranci, tokrat pa kot turisti. Razpoloženje v omnibusu avtopodjetja Sienčnik je bilo kljub slabemu vremenu, saj je prva dva dneva deževalo, odlično. Vodstvo izleta je imela dr. Katja Šturmovca.

Pot je izseljence vodila preko sodobno urejene Turske avto ceste mimo Salzburga do avstrijsko-nemške državne meje (Walsberg) in od tam v glavnem po modernih avtocestah preko Münchna, Nürnberga do Frauenauracha. Posebno prijetna je bila vožnja po goratem območju Turske avto ceste z več kilometri dolgimi predori. Lep pogled je bil

I V A N C A N K A R

4

KURENT

STARODAVNA PRIPOVEDKA

Dolg fant, pijan in prešeren, jo je zgrabil tako krepko, da ji je razparal jopo do pasu. Treščila sta med svate in sta se viharno zasuknila, rdeča ruta je utonila v gneči; Kurent se je ozrl in je ni več videl.

Njegova pesem je šla, kakor gre veter po svobodni poljani; jagnedi trepečejo ob cesarski cesti, žito šumi in se priklanja do tal, tepke ob razoru sklepajo in razklopajo stokajoč svoje dolge temne veje in nazadnje, kakor vzdramljen in ranjen, zabuču v daljavi črni gozd...

Vsekrižem kakor snopje so padali pivci in plesavci. En sam je nazadnje še kolobaril med spečimi, smrčecimi svati, dokler ni teblnil nanje dolg in širok. Nihče več se ni ganil. Ležali so tam, vsi nečedni, razgaljeni in potni, usta odprta, lica nabrekli. Časih je kdo v vinskem spanju zakričal ali zastokal. Od stropa je visela svetilka; gorela je že rdeče in dimasto ter je ugašala.

Kurent je stopil z zapečka med svate. Starka, ki ga je bila najprej pozdravila, je slonela pod pečjo; glava ji je klonila do kolen, v rokah pa je tiščala črni molek. Kurent je snel svetilko s stropa ter je posvetil starki v obraz.

„Videl sem te že nekoč!“ je rekel. „Ali sem te videl v sanjah, ali pa v drugem življenju, ki več ne vem zanj. Kaj nisi bila ti moja botra, kaj me nisi na kolenih zibala, božala me, nebojčenca, s temi rokami? Bog s teboj in milost njegova! Dobrega ti ni bilo veliko na svetu; ne bo te podil nebeški vratar, kadar se vinska primaje!“

Posvetil je v obraz sosedu in sosedi in tudi tistemu kmetu, ki je bil odrešil biriču in oderuhu zadnje svoje sre-

brnike, zato da jih je veselo zapil in zaplesal. Ležal je na trebuhu, vse štiri od sebe, tako da ga je Kurent šele obrnil kakor mrtvo kladu.

„Kje sem te že videl in kedaj?“ je rekel Kurent. „Ali nisi bil ti moj bogati boter, ki je stal na pragu svojega belega doma širok in debel ter cvenketal s srebrniki, kadar sem šel mimo, Kurent-siromak? Ali me nisi stresel za lase ter mi dal svetlo desetico, zato da nisem kričal? Bog s teboj in milost njegova! Če si bil boter moj, ali če nisi bil, če sem te videl kdaj, ali ne videl — nič ti nikar ne bodi žal, da si pod moje noge zalučil poslednje srebrnike! Le kdor je bridkost užil, se upijani od veselja; takih pijancev ne pode od nebeškega praga!“

Kurent se je razgledal po smrčecih snopih in je prišel do starke in starca, ki sta se še na tleh držala za roko. Vzel je kamižolo, ki je ležala na klopi in jo je podtaknil starki pod glavo. Posvetil jima je v obraz, dolgo je gledal na obadva in obšla ga je žalost.

„Kje sem vaju srečal in kedaj, sivolasa nebojčenca? Ne poznajo vaju moje oči, moje srce pa je zavzdihnilo. Kako je bilo mogoče, da sta doživela to sramotno uro, to razuzdano noč? Trudoma skrita, nikoli speča bridkost je rodila to noč in to uro. Bog vama dodeli sladko spanje, pa naj ga dodeli do poslednjega jutra; povodnji ne bo treba, da izpere greh te noči!“

Dalje je šel Kurent, dalje je svetil, oprezno je stopal med snopi. Pa je prišel do onih dveh; tik pred pragom sta ležala, kamor sta bila butnila v prešernem plesu, in še zmerom sta bila objeta — njen pas je objemala njegova desnica, njena levica je ležala pod njegovim vratom.

Kurent se je sklonil globoko in jima je posvetil v obraz. Takrat so trenile njene trepalnice, tudi njena ustna so se genila in so tiho izpregovorila.

„Kamorkoli pojdeš, ne pozabi name, ne goni me... grenko je moje življenje, oj!“

Še nižje se je sklonil Kurent, iztegnil je roko in je po-božal tista rdeča, vroča lica. Takrat se je lok ponevedoma dotaknil strune in jeknilo je, kakor spomin iz daljne davnine.

Rdeča ustna so se v spanju nasmehnila.

„Kako sladka je tvoja pesem!“
Kurent se je vzdignil, posvetil je na obadva in hudo se mu je storilo.

„Za eno močno koprnjenje ti bodo vsi grehi odpušteni! Zakaj ni je bridkosti hujše, nego je tista, ki rodi koprnjenje. Zdi se mi, da sem te videl; v svojih najlepših sanjah videl — kedaj je bilo, Bog sam razsodi! Če videl, ali ne videl — tvojo besedo sem slišal in v tvoje srce sem pogledal, v to srce žalostno. Tisočkrat bodi pozdravljena; če je božja sodba, se srečava še kdaj!“

Postavil je svetilko na zapeček in jo je upihnil; nato je šel. Oprezno je stopal med hropečimi, smrčecimi snopi, ki so ležali vsekrižem po široki veži, kakor jih je bilo teblnilo. Ležali so tudi pred hišo, na prostranem dvorišču, in celo na cesti; Kurentu se je zdelo, da vidi črne sence tudi na polju in na loki. Zamolklo je hropela in smrčala v pijanih sanjah vsa dolina; zvezde so gledale nanjo, mežikale so in so se čudile.

Počasi je stopal Kurent po beli cesarski cesti. Že je hladilo zgodnje jutro, zvezde so mežikale zmerom hitreje in so tiho ugašale, nad hribom se je belilo. Kurent je pospešil korak, da bi stopil v gozd pred svetlim jutrom. Begotne sence so iskale mraka, tiho so izpod neba tonile za hrib — coprnice so se vračale s Kleka. Za njimi je zapihal veter, čist in bister; zašumelo je v drevju in rosa je padala.

Ko je stal Kurent kraj gozda, se je ozrl. Temna je bila dolina; zvezde ji niso več sijale, jutro je še ni pozdravilo. Zadušen, težek zduh je puhtel iz nje, kakor iz strupenega močvirja. Črni so bili vrtovi, temnejši od noči same; nobene hiše ni razločilo oko, uho ni slišalo pesmi, ne besede; sive megle so se vlekle ob rebri; do neba niso mogle, do zemlje te črne si niso upale.

Kurent je gledal v dolino, do prsi mu je klonila glava. Iz gozda so ga pozdravljali in klicali vsi po vrsti, bratje in sestre, prijatelji in ljubice.

„Kam strmiš, Kurent, kam v to skrb? Pogrnjeno ti je!“
„Kam misliš, Kurent, kam v to bridkost? Postlano ti je!“

Kdo je najmočnejši?

Nekoč je šel na sprehod bogat in nevoščljiv samuraj. Opoldne pa je sonce tako močno pripekalo, da ga niti svileni sončnik ni mogel zaščititi pred vročimi sončnimi žarki.

Samuraj se je hladil s pahljačo, se ozrl v nebo in globoko vzdihnil: „Človek je najšibkejši bitje na svetu. Vsi mu lahko prizadenejo bol — veter, mraz, sonce... Rad bi bil sonce. Nihče na svetu ni močnejši od njega!“

Komaj je to izrekel, že se je spremenil v sonce.

Človek-sonce je pogledal na zemljo in prevzetno dejal: „Nihče na svetu ni močnejši od mene! Vse, kar so ljudje vzgojili na poljih, lahko v trenutku uničim s svojimi žgočimi žarki!“

„Zaman si domišljaš, da si najmočnejši!“ je vzkliknil velikanski črni oblak, ki je plul mimo. „Zaman!“ Na široko se je razprostrl pod soncem in zasenčil zemljo.

Naj se je sonce še tako trudilo, njegovi

žarki niso mogli predreti velikanskega črne-ga oblaka. Sonce je postalo žalostno: „Oblak je torej močnejši od mene! O, kako rad bi bil oblak!“

Komaj je sonce to pomislilo, že se je spremenilo v oblak.

Oblak se je razveselil: „Nihče na svetu ni močnejši od mene! Ta trenutek bo zakril sonce in poplaval vso zemljo!“ Oblak je zakril sonce in usul na zemljo naliv. Z gora so se zagnali divji hudourniki, reke so prestopile bregove, drla na polja in v hiše.

Oblak pa je vse to gledal in se veselil: „Nihče na svetu ni močnejši od mene! Nihče!“

Tedaj je priletel k oblaku silen veter in ga odnesel na morje. „Veter je torej močnejši od mene!“ je zakričal oblak. „Kako rad bi bil veter!“

Komaj je to izrekel, že se je spremenil vanj. Z gromkim glasom je tulil, razganjal lahne oblačke po nebu, potem je odvršal k morju in vzdignil prav do neba visoke vodne stebre.

„Močnejši sem od sonca, močnejši od oblaka, močnejši od morja! Tudi tebe bom na svetu!“ je vriskal veter. „Zdajle bom poletel v mesta in razrušil vse, kar so naredili ubogi, ničevi ljudje.“

Veter je odvihral z morja. Na bregu je

zagledal granitno skalo in zabučal: „Nihče na svetu ni močnejši od mene! Zdajle te zmeljem v prah!“ Zaletel se je v skalo, a ta se ni zganila.

„Močnejši sem od sonca, močnejši od oblaka, močnejši od morja! Tudi tebe bom porušil!“ je zlobno zatulil veter in se znova zagnal v skalo. A skala se ni zganila. Ponosna, visoka in mogočna je stala na morskem bregu.

Tedaj je veter razumel, da ne bo mogel premagati granitne skale. „Skala je torej močnejša od mene!“ je zagodel. „O, da bi bil skala!“ Komaj je to pomislil, že se je spremenil v obrežno, granitno skalo. Velikanski morski val jo je udaril v prsi, a ona tega ni čutila. Razkačeni veter se je srdito zaganjal v njen vrh, a skala tega niti opazila ni. Sonce je uprlo vanjo svoje žgoče žarke, a skala je stala trdno, ponosno in mogočno ter radostno prepevala:

„Končno sem le jaz najmočnejša na svetu! Nihče mi ne more do živoga — niti sonce, niti morje, niti veter!“

V tem trenutku pa je začutila skala silen udarec. Prvi, drugi, tretji... Pri vsakem udarcu se je z njenega vznožja odlomil velik kamen.

Kdo se me je drznil dotakniti!“ je zavpila skala in pogledala navzdol. A tam ni videle nikogar, ker je bil njen vrh zavrt v goste oblake. Nevidno bitje pa je nadaljevalo svoje razdiralno delo.

„Na svetu je torej nekdo, ki je močnejši

Prijateljstvo

**Zakaj sem se rodila!
Zato, da mamici bi mir kaila!
Da bila bi ljudem v napoto!
Da bi vodila vse v brezmejno zmofo!**

Ne, ne!

**Jaz hočem lepši svet graditi,
želim ljudem prijatelj biti.
Ljubiti hočem in dejati srečo,
a tudi jaz si želim osebito ljubečo.**

**Zakaj ljudje ne moremo prijatelji
več biti!**

**Zakaj se zmerom nam mudi!
Zakaj se hočemo ločiti, razdeliti!**

**Osamljeni ne moremo reševati
vseh skrbi.**

od sonca, morja, vetra, oblaka, močnejši celo od mene — skale! Kdo neki je ta junški velikan?”

Tedaj je veter razgnal oblake, ki so zastirali skali pogled, in zagledala je čisto navadnega človeka. To je bil kamnosek. Udaril je s kladivom — in s skale so leteli veliki kosi granita.

„Ali je to mogoče?“ je vzkliknila začudena skala. „Nisem se stresla, ko je udaril obme morski val, nisem se zamajala, ko se je zaletel vame divji veter, nisem se ustrašila vročih sončnih žarkov! Zdaj pa tolče po meni beden človek, pa si ne morem pomagati. Ali je res ta kamnosek močnejši od mene?“

Kamnosek je slišal njen vzklik in dejal: „Seveda sem močnejši od tebe, zato ker znam delati. Vedi, da ni nihče na svetu močnejši od človeka, ki zna delati!“

Ko je to rekel, je kamnosek spet poprijel za delo. Po vsakem udarcu s kladivom je bila mogočna skala manjša in manjša.

Človek na morskem bregu je delal mnogo dni. Kmalu je ostal od velikanske skale, ki je mislila, da je najmočnejša na svetu, samo majhen obrežni kamen. Pa tudi tega so ob prvem viharju valovi odnesli s seboj v morje in majhne rakovice so si ustvarile pod njim svoj dom.

Otrok in kamen

Ob cesti stoji močno vkopan v zemljo temnosiv obcestni kamen.

Pa pride k njemu otrok in ga vpraša: „Ti, pravkar sem videl sedeti na tebi ptičko. Tako lepo ti je pela! Kajne, da si je bil zelo vesel!“

„Nič,“ pravi kratko in hladno kamen. „Nič!“ se čudi otrok. „A včeraj je sedel na tebi star, tuj mož. Videl sem, da je jokal. Ta pa se ti je vendar hudo smilil!“

„Nič,“ pravi kamen. „Nič! Nerazumljivo! A če te poleti vsega ožge sonce s svojimi pekočimi žarki, pa se jih ne moreš ubraniti, ker ne moreš nikamor v senco, pa ti je vendar nerodno in se jeziš na sonce!“

„Nič,“ pravi kamen. „Čudno, čudno! A kadar nate vso noč in ves dan pada dež, ti je vendar pusto, ko nimaš strehe!“

„Nič,“ pravi kamen. „No, pa pozimi, ko je tako mraz in jaz še v svoji topli suknjici ne grem rad iz sobe, te pač zebe in ves drgetaš!“

„Prav nič!“

„Nič!“ Kakšen pa si vendar! A če te s tole krepko udarim, te tudi to nič ne zaboli in ne razjezi!“

„Prav nič,“ pravi kamen. „Glej, neobčutljiv sem za dobro in slabo, za bol in radost. Zato mi pravijo ljudje ‚kamen‘. So pa tudi nekateri, ki so neobčutljivi za dobro in zlo, za bol in radost. Da imajo v prsih kamen namesto srca, govore o njih. Teh se varuj, otrok moj!“

Ksaver Meško

Prevzetna vrtnica

Na vrtu je cvetela prelepa vrtnica. Po njenem cvetju je brenčalo od sončnega vzhoda do zahoda polno priliznjanih gostov, ki so hvalili in slavili njeno lepoto in pili sladko medico iz njenih medovnikov. Toso bili pisani metulji, lepi čmrlji in brošči s krili, ki so se svetili kot zlato in dragi kamni.

Ker so lepo oblečeni gostje čez mero opevali njeno dehteče cvetje in sladko medico, je vrtnica postala prevzetna in domišljava. Odganjala je goste, ki niso bili dovolj lepi in imenitni. „Svoji k svojim!“ je govorila in se ponosno ozirala k soncu, ki je s toplimi žarki poljubljalo njene rdeče cvetove.

Iz hiše ob vrtu je prihajala k vrtnici lepa deklica, dubala

in božala je njene cvetove s svojo belo, nežno roko, na kateri se je lesketal zlat prstan z dragim kamnom. Za drugo cvetje na vrtu se ni dosti zmenila. Zaradi tega je bila vrtnica še bolj domišljava. Zaničljivo je gledala druge cvetlice, kot bi hotela reči: „Jaz sem kraljica vseh cvetlic, ve pa ste nič v primeri z mano.“

Nekega dne proti večeru je priletel ponižen vrabček in se hotel upesti na prevzetno vrtnico, da bi se malo odpočil. Pa ga je nabrutila: „Paglavci, poberi se, da mi ne onesnažiš žlahtnega cvetja!“ Vrabček se je ustrašil in žalosten odletel.

Drugi dan pa so prišli v hišo gostje. Gospodinja je hotela okrasiti gostom mizo s cvetjem. Vzela je škarje, šla na vrt in odstrigla oholi krasotici vse

cvetove. Ta je milo zajokala, toda njeni dosedanji častilci so letali mimo, ne da bi se zmenili zanjo. Veselo brenčanje se je slišalo po vrtu, a ni bilo namenjeno njej.

Prati večeru je zopet priletel vrabček. Takoj je opazil, kaj se je pripetilo. Ker je bil dobrega srca, jo je začel tolažiti: „Ne bodi žalostna, prijateljica, saj boš zopet vzcvetela, saj imaš še polno cvetnih popkov. A glej, da ne boš več tako neljubezniva s prijatelji, ki te ne zapustijo v nesreči.“

„Odpusti mi, ker sem te včeraj žalila, nikoli več ne bom hudobna. Zdaj vem, kdo so pravi prijatelji.“

Vrtnica je zopet vzcvetela. Svojega prijatelja vrabčka pa je imela zmeraj rajši.

truden in lačen, kakor je bil. Nebo je bilo oblačno, soperica pa je žgala. Ko je zazvonilo poldan od vseh množtevskih cerkva naokoli, se je odkril tudi Kurent in si je obrisal z rokavom potno čelo. Tedaj se je ozrl in je ugledal človeka v razoru kraj ceste.

Starec je bil, bos in golorok. Glava je visela v razor, gole noge, črne od cestnega praha, pa so štrlele kvišku.

„Ali je zapel že svojo zadnjo pesem, ali je še ni?“ je pomislil Kurent. Vzdignil je gosli, narahlo se je lok dotaknil strune; kakor iz velike daljave, od onstran neba, je zavzdihnila pesem; zavzdihnila je, vzdramila se je in je veselo zavrisnila.

Starec se je zganil, trudoma je odprl oči, napol oslepele od prahu in sonca. Gledal je, videl ni; njegova duša pa je verno poslušala. Prvikrat v življenju so se nasmehnili njegova oprušena usta.

„Zaslujil sem te, z bridkostjo sem te zaslužil, ti pozdrav iz paradiza!“

Siva glava se je zibala, zibaje je spremljala pesem, prelepo, nikoli zaslišano.

„Prisodil si bridkosti petinsedemdeset let, vrhano mero in prevrhano... zdaj pa si videl sam, da to vedro več ne drži... služil sem, doslužil po pravici, zahvaljen za to zadnjo milost!“

Tako je rekel in se je nasmehnil, duša pa je šla poslušat pesem še lepšo.

Kurent je stal ob razoru in se je sklonil preko starca. „Kdo si? Odkod si prišel in kod si hodil, da si omahnil truden in prašen na to nerodno posteljo? Ali si bil za sušnjo v daljnem mestu, pa si se napolil na stara leta domovino nadlegovat? Ali si bil za hlapca okrutnemu gospodarju, ki te je pognal na cesto, ker ti je bila segla bolezen v stare noge? Ali so ti pobegnili sinovi na vse štiri strani, pa nisi več mogel, da bi obdelal kameniti laz in se ti je sesula bajta nad glavo? Ali pa si morda romal od rojstva, nikjer doma, povsod nadloga? — Na hrbtu se ti pozna, da si nosil obilno; milost božja bo s teboj, če z nikomer drugim!“

Vesel je šel Kurent po svoji poti in nič ga ni skrbelo,

ko je nenadoma razpuhnil soparico hladen veter in so debele kaplje udarile v cestni prah. Stopil je pod kozolec, ki je stal kraj ceste vegast in prazen. Prve kaplje so udarile za spomin in znamenje popotnikom, nato pa se je usulo nagosto iz sivih oblakov. Čez dobre pol ure je bilo na cesti blata za pol pedi, po jarkih in razorih pa se je pretakala rumena dežnica. Ko se je ploha poglobila, je zagledal Kurent otroka na cesti. Šel je kakor starec, upognjen, s težkim korakom, ni se ogibal ne luž, ne blata; bos je stopal, čevlje je nosil na hrbtu. Vekal je s pustim, cvilečim glasom, kakor lačen pes na gmajni. Naravnost pod kozolec se je nameril, tam je sedel na mokra tla, v dve gubi se je sključil, obraz je prislonil na kolena ter je vokal neutrudoma.

Kurent se je ozrl nanj, le z rahlim prstom je vzdramil struno tolažnico; otrok je vztrepetal.

„Odkod, fant, in kam?“ je vprašal Kurent.

„Med ljudi, ki so me topli; topli me bodo na vekomaj!“

Ko je slišal Kurent take besede, se je sklonil k otroku in gosli so zapele pesem nadvse veselo.

„Oče, kje si? Kje si, o mati, da me ne vidiš?“ je rekel otrok.

„Črni gozd bodi tvoj oče, tvoja mati zelena njiva!“ so pele gosli.

Otrok je slišal pesem in sladkost mu je prešinila srce.

„Glej, velik je svet! Če so ljudje hudobni vsi, eden med njimi je blag. Pojdem, da ga poiščem!“

Tako je pomislil otrok.

„Velik je svet in lep neizmero! Eden med vsemi, eden je blag! Pojdi in išči, Bog te bo vodil — kadar ga najdeš, drugim povej!“

Tako so pele gosli.

„Pojdem, poiščem!“ je rekel otrok. Obšla ga je sladka dremavica, zleknil se je na mokra tla, roke je sklenil pod vratom in je zasanjal; tiho, še tišje je pela pesem, utihnila je.

Kurent se je sklonil nad otroka, pogledal mu je v lice, prezgodaj usehlo od vsega hudega.

(Dalje v prihodnji številki)

„Pridi, da ti nalijem!“

„Hiti, da te objamem!“

Kurent je gledal v dolino. Nobena senca se ni še genila, ne na dvorišču, ne na cesti, ne na polju. Nobeden žarek izza hriba še ni pogledal tja, celo veter se je vzdignil, šel je od hriba do hriba in se ni doteknil doline.

Takrat je premislil Kurent vse od začetka do kraja in oko se mu je zameglilo, kakor prej nikoli.

„Tod bodo živeli veseli ljudje!“

Tako je rekel in je stopil v gozd, njegovo srce pa je bilo tako polno bridkosti, da so se mu ulile solze po licih.

III

Danilo se je, ko se je Kurent vzdramil v gozdu ter nastopil svojo romarsko pot. Mah je bil vlažen, rosilo je od temnega vejevja. Beli oblaki so hiteli od juga, razprostirali so se po nebu in so zagrnili sonce, ko se je komaj prikazalo. „Kaj sem spal in prespal leto in dan?“ se je Kurent začudil. „Pomlad je bila, zdaj pa se mi zdi, da je že pozna jesen!“

Ozrl se je na ravno pokrajino pod gozdom — senožeti so bile pokošene, njive požete.

Kurent se je poslovil od svojega doma.

„Zbogom, bratje, adijo, ljubice! Dolga in vesela je moja pot!“

Veter je zapihal od juga, v zgozdu je zašumelo in zavzdihnilo.

„Kaj te nismo srčno ljubili, kaj ti nismo toplo postlali?“

„Nikar ne vzdihuj, ljubi moj!“ je tolažil Kurent. „Popotnik ve, kaj je pravi njegov dom in ga ne izgreši nikoli!“

Šel je, kamor je držala cesta; ni se oziral, nič ni ugibal, nikogar ni vprašal za pot. Z lahko nogo je romal nizdol in vkreber, v hrib iz doline, v dolino s hriba. Pridružil se mu je kmet, ali komaj je dobro pozdravil, je ostal daleč zadaj s svojimi težkimi škornji; pridružil se mu je popotnik, ali predno je prosil vbogajme, je stal že sam na cesarski cesti,

8. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Iz virov in literature nam je tudi znano, da uradništvo in učiteljstvo nikakor ni od vsega začetka v celoti nasprotovalo slovenskemu nacionalnemu gibanju. V celovški Citalnici so uradniki začetka aktivno sodelovali, pravtako so delovali nekateri učitelji v slovenskem smislu. Odločilnega pomena za slovensko nacionalno gibanje bi bila pridobitev učiteljstva, kar pa je postalo z uvedbo utrakvistične šole neizvedljivo.

O glavnih aktivistih slovenskega nacionalnega gibanja na Koroškem imamo ohranjenih zadosti podatkov, da bi si lahko ustvarili točno sliko o njihovem socialnem izvoru in določili kraje njihovega bivanja. Tukaj mislim na naročnike slovenske periodike, ki so jih listi radi imenovali in naštevili v posameznih seznamih. Nenazadnje pa so nam na razpolago tudi imena društvenikov Družbe svetega Mohorja. Veliko podatkov bi mogli zbrati seveda še iz raznih poročil n. pr. Slovenca in druge. Na osnovi take raziskave bi kaj kmalu propadla trditev, da je slovensko nacionalno gibanje na Koroškem nekaj tujega, v deželo vnesenega. V slovenskem nacionalnem gibanju na Koroškem lahko izločimo meščanski element — buržoazijo, ker ni bil prisoten. Ze uvodoma sem opozoril na znan in zelo pogosto zlorabljen Rizijev zapis, zlorabljen v smislu iskanja opravičila asimilacije na osnovi neke svobodne odločitve. Buržoazija je bila dejansko nemška. Pač pa najdemo v vrstah slovenskega nacionalnega gibanja dele malomeščanstva in male obrtnike. Tem so bile očitno postavljene meje njihovega gospodarskega napredovanja in razvoja. Boj celovških slovenskih obrtnikov za lastno slovensko tiskarno je tak primer. Trgovca Roßbacher gotovo ni bil edini, ki mu je vladajoči razred dominantne etnične skupine metal polena pod nogo.

Posebnost Koroške je tudi v tem, da je tukaj stalno ohranil svojo vlogo in pomen jezik vladajočega razreda, torej nemški tudi na teritoriju s slovenskim prebivalstvom.

Pomembno število duhovščine v slovenskem nacionalnem gibanju na Koroškem ni težko razložiti. Seveda moramo biti tukaj kritični dovolj in se zavedati, da v gotovih momentih in periodah le-ti niso aktivnejše nastopali ali pa se pojavljajo le posamezniki. To velja predvsem za dobo taborskega gibanja. Duhovščina je imela neposreden kontakt s širokimi masami prebivalstva. Če je hotela uspešno delovati med pripadniki zatiranega naroda, je morala obvladati njegov jezik. Poleg tega je bila še dobro organizirana in ideološko vezana. Tako srečujemo prvobornike slovenskega nacionalnega gibanja na Koroškem prav v miljeju te najvišje socialne grupe, ki je bila navzoča še v socialni strukturi pripadnikov slovenskega ljudstva na Koroškem. Nimamo pa nobenih kvantitativnih podatkov o angažmaju duhovščine. Verjetno pa ne bi prišli do tako pomembnega števila in je bil odstotek v nacionalnem gibanju aktivnih duhovnikov nižji kot to navadno mislimo in tudi akceptiramo. Tudi za to trditev lahko navedemo nekaj virov. Tako srečujemo v slovenskem nacionalnem gibanju na Koroškem stalno le nekaj imen duhovnikov. Duhovščina se je umikala v ozadje, kakor hitro je nacionalno gibanje hotelo doseči konkretne, praktične in politične cilje, ki bi lahko povzročili konflikt z državnimi organi. Dejansko se je država in deželna oblast stalno zaletavala v aktivno politično delovanje duhovščine v okviru slovenskega nacionalnega gibanja. Za konkretne, praktične in politične cilje so se zavzemali posamezniki izmed pripadnikov klera, ne pa njegovi širši krogi. Nacionalno samoosveščanje klera je bilo očitno uspešno v toliko in tako dolgo, dokler se je osredotočilo na kulturne in jezikovne zahteve in stvari in skoraj ni zadevalo družbenih in političnih vprašanj ter si ohranjalo ideološko nevezanost. Ko je nacionalno gibanje preskočilo mejo kulturnih in jezikovnih zahtev, je kler kot celota ali zapadel v nacionalno ravnodušje ali pa napravil korak naprej v smeri lastnega programa klerikalnega nacionalizma. Sicer pa velja tukaj poudariti še dva aspekta:

1. ne moremo priznati celotnemu kleru na Koroškem neke zasluge za slovensko nacionalno gibanje, kar zaradi njegovega etničnega sestava niti ne bi bilo logično;

2. izvzeti moramo v prvi vrsti visoko hierarhijo, ki pred očmi nikoli ni imela cilja, podpirati slovensko gibanje. Nasprotno, tisti posamezni slovenski duhovniki, ki so delovali v smislu nekega slovenskega programa, so bili deležni ostre kritike pripadnikov visoke hierarhije. Za primer za prva leta po meščanski revoluciji ponovno lahko navedemo znana imena — Einspielerja, Majarja Ziljskega, Muidna in Scharwitzla. Andrej Einspieler je še posebno občutil pritisk „ta višjih farijev“. Pa tudi do složnega sodelovanja je prišlo med deželno, državno — torej posvetno in cerkveno oblastjo, kadar je veljalo braniti privilegije oziroma posestno stanje etnično vladajočega naroda. Ni namreč slučaj, da je zadnji krški

škof, ki je izviral iz slovenskega etničnega ozemlja, zasedal škofijski sedež krške škofije pred marčno revolucijo. Pri tem niti ni važno, ali se je svoje etnične pripadnosti zavedal ali ne in ali je pospeševal kulturno prebujanje slovenskega naroda. To je delal v isti meri kot pozneje Wiery, Nemeč po rodu. Treba je opozoriti, da je bila zavednim slovenskim duhovnikom postavljena določena vrhovna meja v lestvici napredovanja. Gotovo bo ta ali oni ugovarjal, da vendar temu ni tako, da so Slovenci zavzemali v hierarhiji tudi vodilne položaje. Tu je treba seveda upoštevati delovno področje posameznikov. Ko je ob prelomnici stoletja dosegel državni poslanec Lambert Einspieler na krški škofiji mesto, ki mu je omogočalo učinkovito in odločilno poseganje v personalno politiko škofije, so se ponovno zedinile posvetne in cerkvene oblasti in odstranile nacionalno zavednega Lamberta Einspielerja s vplivnega mesta in s tem korakom dale nižjemu kleru vedeti, kdo da je gospodar v deželi. Sicer so pripadniki koroških Slovencev dejansko dosegali še naprej tudi vodilna mesta na krškem ordinariatu, nikoli pa niso prekoračili tistih dovoljenih mej nacionalne agitacije, ki smo jo omenili zgoraj: zavzemali so se le za kulturno in jezikovno ravnopravnost niso se pa zavzemali za konkretne praktične in politične cilje programov slovenskega nacionalnega gibanja na Koroškem. Po plebiscitu pa je Lemischevo voljo izvrševala v določeni meri hierarhija krške škofije. Pravi ljudski duhovniki so torej izhajali in delovali v okoliščinah, ki so nudile dobre možnosti za vzajemno in dejansko vplivanje na širok krog pripadnikov slovenskega naroda. Izhajali so iz ljudstva in delovali med ljudstvom. Socialni vzpon znotraj klera ni nujno pomenil asimilacije in prestop pod okrilje vladajočega naroda, vendar je imel za posledico molk in prilagoditev, v skrajnem primeru pa prav isti učinek,

veščine posameznih uradnikov. Za tolmačenje rezultatov pa je poznanje metode in kriterija uvrščanja vsaj ravnokotno važno kot rezultat sam. Sicer poznamo iz preteklosti zadosti kvalitetnih skupin. Da tudi danes vladajoča etnična skupina hoče braniti svojo nacionalno posestno stanje in s tem nadaljevati tradicije, izhaja že iz tega, da se njeni pripadniki, ki stojijo v upravi in služijo na sodiščih ter pri eksekutivi, učijo slovenščine. Ni v njenem interesu, da bi jo nadomestili pripadniki slovenske etnične skupine, ki imajo enako strokovno in boljše jezikovno usposobljenost. Torej moremo slej ko prej govoriti o zatiranju v smislu neenakih izhodišč.

Posebno poglavje predstavljajo v okviru slovenskega nacionalnega gibanja na Koroškem pedagogi — učitelji osnovnih, glavnih, srednjih in visokih šol. Zadnje zaradi kvantitetne nepomembnosti lahko preidemo. Največje število predstavljajo seveda učitelji osnovnih in glavnih šol. Povsod tam, kjer je bila osnovna šola organizirana na osnovi materinega jezika, je učiteljstvo predstavljalo pomemben dejavnik v nacionalnem gibanju. To velja tudi za Koroško do preureditve osnovnega šolstva. Šolski prijatelj oziroma Slovenski prijatelj poroča o številnih učiteljskih konferencah, kjer se je govorilo o pouku v slovenščini in o slovenskem učnem jeziku, pravtako pogosto omenja šolskega nadzornika Rudmaša. Iz že povedanega vemo, da so se nekateri učitelji zelo aktivno udeleževali v smislu slovenskega gibanja. Med leti 1860—1870 pa je deželna šolska oblast uveljavila sistem utrakvistične šole in s tem s politično odločitvijo pospešila germanizacijo in ji zagotovila trajne uspehe. Slovenščina je bila le še pomožni jezik na koroških osnovnih šolah in tudi to le tako dolgo, dokler se učenci niso v neki meri prilastili znanja nemščine. S tem se je seveda spremenila tudi situacija za učitelje. Ni bilo več po-

AVGUŠTIN MALLE - TEODOR DOMEJ

Slovensko izobraženstvo na Koroškem in protislovensko delovanje

kot ga poznamo iz posvetnega življenja — strupeno nasprotovanje sistemom narodu, iz katerega je sam izhajal. Določene paralele, seveda časovno zelo odmaknjene oziroma premaknjene, moremo zabeležiti med posvetnimi šolskimi oblastmi in internatskimi dejavniki cerkve. Tem ugotovitvam bo marsikdo oporekal in navedel zasluge in delo Društva svetega Mohorja oziroma Družbe svetega Mohorja. Gotovo ima imenovana ustanova svoje zasluge v okviru slovenskega nacionalnega gibanja. Vendar je pri njenem delovanju vselej prevladovala katoliški, spočetka moralno-podučni aspekt pred nacionalnim aspektom.

Druga socialna skupina, ki je imela domala dnevni stik s prebivalstvom je bila skupina uradnikov. O etnični pripadnosti uradništva v slovenskih predelih dežele imamo le skope podatke. Ze omenjeni angažma uradništva v zgodnji fazi slovenskega nacionalnega gibanja na Koroškem je kmalu splahnel, nato poznamo le še nekaj koroških Slovencev za enakopravnost slovenščine v uradih in na sodiščih. Očitno je bila situacija na sodiščih nekoliko ugodnejša od one v uradih. Tu se vname boj za nacionalno posestno stanje in se v najostrejši obliki pojavi na področju šolske uprave in nadzorništva. Tudi šolski sveti, čeprav ne moremo govoriti o njihovem uradniškem značaju, so vključeni v to borbo. Šele iz časa preloma stoletja je nam znano iz virov jezikovno znanje uradnikov na štirih okrajnih glavarstvih, ki so imeli opravka s koroškimi Slovenci. Ze ti podatki so porazni in potrjujejo le še uvodoma poudarjeno neenako izhodišče za družbeni napredek pripadnikov podrejene etnične skupine. Če nam je iz virov že znana jezikovna usposobljenost uradnikov, nam o njihovi etnični pripadnosti prav nič ni znanega. Ne vemo, ali so oblasti kdajkoli izvedle kako povpraševanje v tej smeri ali ne. Močno pa lahko dvomimo o tem. Drži pa, da sedanje oblasti veliko dajo na tradicijo in znano nam je, da so pred nedavnim izvedle na Koroškem povpraševanje o jezikovni usposobljenosti svojega uradniškega kadra. Rezultati tega povpraševanja verjetno nikoli ne bodo objavljeni kot tudi ne bodo obelodanjeni kriteriji, po katerih so klasificirali znanje slo-

trebno, da bi učitelj, ki je poučeval nekje v slovenskem predelu dežele, obvladal v zadostni meri slovenski jezik. Ni bil več v svoji eksistenci socialno ogrožen. Tem potom je slovenščina zgubila popolnoma svojo veljavo. Nenehna politična aktivnost vladajoče etnične skupine se je organizirano prevrgla v napadalnost, ki jo poznamo pod imenom Deutscher Schulverein Südmark. Pri tem ne smemo prezreti, da je celotno slovensko etnično področje zadobivalo v očeh vladajočega etničnega naroda status kolonije. Tu seveda ne moremo razpravljati o vprašanju, v koliko je konservativno-klerikalna politika koroškega slovenskega vodstva vplivala na abstinenco učiteljstva v slovenskem nacionalnem gibanju. Gotovo je imela svoje negativne posledice, vendar je tudi pri nacionalnih gibanjih drugih narodov abstinencia pedagogov občutna tam, kjer je zaradi nacionalne aktivnosti grozil konflikt z državno avtoriteto ali lokalno samoupravo. Oboje pa je grozilo nacionalno zavrnemu slovenskemu učitelju na Koroškem. Deželni organi so budno spremljali nacionalno aktivnost učiteljev; nadzorna oblast je bila trdno v rokah političnega nasprotnika; poleg tega so bili krajevni šolski sveti domena liberalcev oziroma nemških nacionalcev. Vsa prizadevanja koroških Slovencev, da bi na področju šolstva izboljšali položaj s pomočjo vzgoje lastnega kadra — v ta namen so celo ustanovili učiteljski dom — so bila po izidu plebiscita totalno uničena. Deželna šolska oblast je izgnala vse slovenske učitelje ali pa jih ni več prevzela v službo. V njih in v privatnih slovenskih šolah je videla spodbudnike iredente. Temu mnenju so se pridružile tudi zvezne oblasti, čeprav pogosto menimo, da je Dunaj skušal rešiti vprašanje slovenske manjšine na Koroškem in da le koroški lokalni faktorji niso kazali nobene pripravljenosti. V bistvu pa tudi zvezna politika ni bila nič boljša. Od izгона slovenskih učiteljev iz dežele do ustanovitve prvega nacističnega učiteljskega društva na območju nekdanjega Nemškega rajha pa tja do popolne osvojitve vseh področij družbenega življenja je ravna črta. Ob vsem tem je tudi logična posledica gesla „Kärntner sprich deutsch“.

Svojo napadalnost pa je nemški nacionalizem spretno preformuliral v ohranjanje nemškega nacionalnega posestnega stanja.

Stavlja se torej vprašanje, v čem vidimo bistvene poteze protislovenskega delovanja. Če pomislimo na naše izhodišče in upoštevamo rečeno, potem moramo tudi tu videti vsaj dve fazi. Ob upoštevanju splošnega političnega razvoja po 1848 moramo zabeležiti, da je vladajoči razred večinskega naroda opazoval spočetka slovensko nacionalno gibanje na Koroškem z gotovo distanco. Kot nek uvod v nacionalne boje poznejšega časa lahko razumemo polemiko med Andrejem Einspielerjem in znanim celovškim zdravnikom Husso. Husso je zagovarjal v bistvu reakcionarne ideje in koroškim Slovincem priznaval osnovne enakopravnosti in možnosti vsestranskega razvoja, za kar se je zavzemal njegov kontrahent Einspieler. Husso je pripisoval drugemu narodu na Koroškem podrejeno vlogo. Izhodišču pozicije za pripadnike obeh etničnih skupin bi se ob takim pojmovanju morale — in se dejansko tudi so — vedno bolj razhajati. Namesto da bi se te razlike manjšale, so se le še večale. To je pojav, ki ga tudi v današnjem času pod drugimi imeni prav dobro poznamo. Same po sebi se te razlike niso večale. Z raznimi posegi kot smo jih navedli za šolsko področje so se širile in politično utrdile. Na Koroškem vse do danes te razlike niso odpravljene in zato tudi niso odpravljene navidezne zakonitosti asimilacije, pri kateri ne moremo govoriti o nobenih naravnih mehanizmih. Le malo je namreč pripadnikov etnične skupine, ki bi ohranili kljub socialnemu napredovanju in dosegu pomembnejšega družbenega statusa svojo narodno pripadnost in izoblikovali narodno zavest, ki bi centripetalno vplivala na njihovo etnično skupino. Zakonitost asimilacije ob dosegi boljšega socialnega položaja je kvantitetno še vselej tako obsežna, da moramo govoriti slej ko prej o zatirani etnični skupini. Bistveni cilj protislovenskega delovanja je, jemati slovenski etnični skupini priborjene pravice s pomočjo asimilacije in s konkretnimi političnimi načrti in stalno preprečevati možnosti za doseg boljših in enakopravnih izhodišč v splošnem družbenem življenju. Oblike tega delovanja so zelo raznovrstne. Neenako možnost izobraževanja, v preteklosti zelo uspešna politična upravná ureditev dežele, poznana volilna geometrija in vztrajanje dominantne etnične skupine na svojih pozicijah so samo nekateri faktorji takega, časovno trajajočega in zato zelo uspešnega delovanja. Vsi trije faktorji imajo za osnovo politično odločitev. Tiste pripadnike slovenske etnične skupine, ki so bili nosilci in agitatorji slovenskega narodnega gibanja na Koroškem, so vladajoči krogi večinskega naroda etikirali kot hujskače, razdiralce enotnosti dežele, pozneje za iredentiste, v najnovejšem času pa za „veliki trup“. Korenine protislovenskega delovanja bi verjetno našli v najzgodnejši dobi slovenske narodne prebujanja. Zadosti virov bi našli iz preteklega stoletja, ki se le malenkostno razlikujejo po svoji vsebini od današnjih časopisnih besedil, in prvi vrsti pisem bralcev. Naredili bi tudi lahko zanimiv poizkus in primerjali reakcijo nemškega časopisa in etnične večine. Ob raznih dogodkih — ob polemiki Husso-Einspieler, ob prodoru programa za Zedinjeno Slovenijo v celovškem Slovincu in ob objavi Spomenice koroških Slovencev. V uporabi besed bi sicer bile razlike, bistvenih vsebinskih razlik pa ne bi bilo — na koncu vladajoče etnične skupine ter vztrajanja na pozicijah, ki predstavljajo za pripadnike slovenske etnične skupine neenaka izhodišča.

V vseh fazah boja koroških Slovencev za doseg narodnostnih pravic, ki vključujejo jezikovne, kulturne in politične pravice, in tudi v obdobju najhujše ogroženosti, v času strahovlade fašizma, srečujemo v ozračju takoiimenovanega narodnostnega boja na Koroškem večje število teorij, katerih strateški pomen pride kaj kmalu na dan: slabitev manjšine s pomočjo cepitve.

Prvi naporji so veljali postavljanju zidu znotraj narodnostne manjšine same in sicer z umetno delitvijo koroških Slovencev na dve skupini, na takoiimenovane nacionalne Slovence in takoiimenovane vindišarje. Miselna tvorba, ki naj bi to omogočila, se imenuje vindišarska teorija. Nekatere svoje idejne prvine je dobila že v času meščanske revolucije, tedaj, ko je bila ena izmed zahtev slovenskega političnega programa združitev vsega slovenskega ozemlja v enotno politično in upravno celoto Združeno Slovenijo. Potem je znova zaživela v vseh fazah povečanega pritiska na slovenski živelj na Koroškem, v plebiscitnem obdobju ravno tako kot v času pogajanj za kulturno avtonomijo, v prvih fazah obdobja tretjega rajha ravno tako kot v času po drugi svetovni vojni in tedaj, ko so šle nemškonalionalistične sile združeno v napad na obvezno dvojezično šolo. Vse do danes ni zgubila svojega pomena v vsakdanjem koroškem političnem življenju.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

V ponedeljek 23. maja vsi na demonstracijo

ki jo prirejajo slovenske mladinske organizacije ob podpori solidarnostnih komitejev

proti sodnijskemu zasledovanju aktivistov, ki se borijo proti kršitvi člena 7

Zbirališče pred celovskim kolodvorom ob 18.30 uri — odhod ob 19. uri — zaključna manifestacija pred deželnim sodiščem

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku prireja

14-DNEVNO LETOVANJE NA MORJU

od 14. do 28. julija 1977 v Novi Baški na otoku Krku. Prispevek za letovanje znaša 700 šilingov.

Prijave na naslov: SPD „Edinost“, Joško Hudl, 9150 Vidra vas 36

IZLET NA ČEŠKO IN POLJSKO

Zveza koroških partizanov vabi člane in prijatelje v času od 5. do 12. junija 1977 na izlet na Češkoslovaško in Poljsko.

Cena potovanja znaša 3600 šil.; v to ceno so vključeni vožnja, prenočišča in prehrana.

Ker je samo še nekaj sedežev prostih, prosimo za čim prejšnjo prijavo na naslov: Zveza koroških partizanov, 9020 Celovec, Gasometergasse 10, tel. (0 42 22) 32 5 50

V okviru dvajsetletnega jubileja prireja Koroški akademski oktet

PEVSKI KONCERT

● v nedeljo 15. maja 1977 ob 10.30 uri v farnem domu v Selah. Prireditelj: KPD „Planina“ v Selah

● v nedeljo 15. maja 1977 ob 19.30 uri v Kulturnem domu v Ločah. Prireditelj: SPD „Jepa-Baško jezero“ v Ločah.

Umetniški vodja okteta: Ciril Krpač; koncert komentira Marjan Stare.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „V. Poljanec“ v Škocijanu vabi na

KONCERT

moškega in ženskega pevskega zbora DKPD „Solidarnost“ iz Kamnika ki bo v soboto 14. maja 1977 ob 19.30 uri v farni dvorani v Škocijanu. Prisrčno vabljeni!

Odbor

Lutkovna skupina SPD „Biserica“ v Celovcu nastopa s svojo lutkovno igro

„HUDOBNI GRAŠČAK“

v soboto 14. maja 1977

ob 15. uri v Globasnici pri Soštarju
ob 17.30 uri v farni dvorani v Zvabeku

Vsi otroci prisrčno vabljeni!

MIZARJA S PRAKSO

Išče Stanko Konec, mizarstvo, Feldkirchen.
Telefon (0 42 76) 21 53

! ZBIRALCI ZNAMK !

Prodajam 2x kompletne znamke JUGOSLAVIJE in tudi posamezne serije; vse po želji kupca.

Oglasite se lahko osebno ali pisмено na naslov: Stanko GALJOT, 64000 Kranj - Jugoslavija, Savska cesta 4.

Drugo srečanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

je bilo izgubljenega mnogo preveč časa, nikakor ne smemo dopustiti, da bi ga izgubljali še naprej.

Najbolj pa je na uvodoma omenjene razlike v načelnem pristopu in v praktičnem obravnavanju manjšinskega vprašanja opozarjal položaj slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji. Čeprav ima ravno Avstrija tozadevno najbolj jasno in nedvoumno zapisane mednarodne obveznosti, se položaj obeh manjšin ne samo da ni izboljšal, marveč se je po krivdi avstrijskega načina „izpolnjevanja“ mednarodnih obveznosti in „reševanja“ odprtih manjšinskih vprašanj nasprotno še poslabšal in dosegel raven, ko sta manjšini upravičeno v skrbeh za nadaljnji obstoj. Toda tako s strani gradiščanskih Hrvatov kot s strani koroških Slovencev je bilo zelo odločno povedano, da nečemo pristati na smrtno obsodbo, marveč smo se odločili za življenje in zato smo pripravljani na boj.

Udeleženci srečanja so imeli priložnost, da so položaj madžarske narodnosti spoznali tudi v praksi — v dvojezičnem uradovanju v upravi in sodstvu, v dvojezičnem pouku na šoli (obvezno za pripadnike obeh narodnosti), v dvojezičnem poslovanju knjižnice in v dvojezičnih napisih, ki jim pripisujejo velik pomen, ker že na zunanji priča o tem, da na določenem ozemlju živita dve narodnosti. Tu in tam je tudi še kakšna pomanjkljivost, ki je prav nič ne skrivajo, marveč nanjo celo opozarjajo in priznajo, da je krivica predvsem v njihovi lastni malomarnosti, ali pa v pomanjkanju kadrov, ki jih bo v zadostnem številu dala šele sedanja dvojezična šola. Z upravičnim ponosom pa zagotavljajo, da se v svoji socialistični domovini, za katero so se skupaj borili z vse-

mi narodi in narodnostmi Jugoslavije, lahko povsem svobodno razvijajo in enakopravno vključujejo v družbeno dogajanje.

O načelih manjšinske politike, kot jo uveljavlja Jugoslavija, je udeležencem srečanja spregovoril tudi predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič. Dejal je, da izkušnje, ki jih dosegajo v Lendavi, niso pomembne le za Slovenijo in Jugoslavijo, marveč lahko služijo kot vzor v širšem merilu. Za uveljavljanje manjšinskih vprašanj in za razvoj dobrih odnosov med sosednimi državami je poudaril važnost dveh načel: dosledno dvojezičnost, ki pa se more izvajati le v pogojih, ko se večinski narod zavestno odpoveduje težnjam po asimilaciji in se odstrani vsaj nacionalizem, ter odprto mejo, kaj delu naroda, ki živi v drugi državi, mora biti dana možnost povezave z narodno celoto. V Jugoslaviji narodnosti ne pomenijo le folklorne in pesmi, je dejal Ribičič, marveč jim socialistična družba odpira nove perspektive, da samoupravno oblikujejo svoje življenje. Prav tako pa je tudi poudaril, da stvar manjšinskega varstva ni le izpolnjevanje zakonov in predpisov, marveč predvsem vsakodnevni odnos do manjšine. Pri tem je posebej opozoril na sedanji boj koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov in izrazil zaskrbljenost zaradi takega razvoja — „ne samo zato, ker bi bili droz vsi problemi rešeni, ampak v Avstriji vidimo razvoj, ki ni demokratičen, ni svoboden; tako Avstrija ne more biti most v tem delu Evrope.“

Svoje zaključke na podlagi dvodnevne srečanja so udeleženci izpovedali v skupni izjavi, ki jo objavljamo na 2. strani. Gostiteljcem pa naj bo izrečena prisrčna hvala za vso skrb, ki so jo vložili, da je bilo srečanje res zanimivo, prijetno in uspešno.

ŠPORTNI VESTNIK — ŠPORTNI

NOGOMET

Enajsterica SAK-ja zmaga naprej

Moštvo Slovenskega atletskega kluba je imelo v zadnjem kolu v gosteh enajsterico Klopinskih jezera in jo zanesljivo premagalo z rezultatom 3:0 (0:0). V prvem polčasu je slovenska enajsterica igrala zelo nerazumno in brez povezanosti, kljub temu pa so imeli napadalci nekaj lepih možnosti, ki jih pa niso znali izrabiti. V drugem polčasu pa so zaigrali napadalci slovenskega kluba bolj efektivno, in trikrat zatresli nasprotnikovo mrežo. Najlepši gol je gotovo dosegel J. Ferra, ki je po prisojenem kolnem strelu ukanil z glavo nasprotnikovega vratarja. Ostala gola sta dala Rogl in Zabltnik. V slovenski enajsterici je tokrat spet zaigral Marjan Pandel, in igra SAK-ja je ob njem zaživela. Sicer pa je treba pohvaliti celotno moštvo, tudi napadalci so se, vsaj tako se zdi, otresli krize. Sodnik je pustil igrali preveč trdo. Gledalcev je bilo razmeroma malo.

SAK je igral v sledeči postavi: Beton; Woschitz, Lampichler, Prušnik, J. Pandel; Zabltnik, M. Pandel, Rogl; Habel (od 45. min. naprej J. Blojs, zadnjih 5 minut ga je zamenjal Velik), Ferra in Polanšek.

Mladinci Slovenskega atletskega kluba v znani letargiji

Mladinska reprezentanca SAK-ja je gostovala pri Avstriji Celovec in tamšnjemu mladinskemu moštvo podlegla visoko z rezultatom 0:13. Za naše mladince je bil to drugi najhujši poraz v nogometni sezoni 1976-77. Nasprotnik je bil v vseh ozirih za naše mladince premočan.

NOGOMETNE IGRE

MLADINCI SAK

v nedeljo 15. maja 1977 ob 16.00 uri v Št. Janžu proti SCA St. Veit a. d. Glan
v četrtek 19. maja 1977 ob 10. uri v Št. Vidu ob Glini proti SV St. Veit a. d. Glan

REZERVA SAK

v nedeljo 15. maja 1977 ob 14.30 uri v Tinjah

PRVO MOŠTVO SAK

v nedeljo 15. maja 1977 ob 16. uri v Tinjah proti prvemu moštvo iz Tinj
Pridite na tekme in podprite naša moštva!

Selani podlegli doma Galiciji z rezultatom 0:1

Favorizirani Selani so tokrat morali prepuščati obse točki gostom iz Galicije in to celo doma. Pred približno 200 gledalci je sodnik pretirano korektno vodil igro in so domačini pritiskali a niso mogli zabiti gola. Za v petnajsti minuti se je gostom posrečilo zabiti gol. Igra je bila dokaj izenačena. Selskemu vratarju Marjanu Ollpu je uspelo ubraniti enajstmetrovko.

Jugoslavija, quo vadis!

Nogometna reprezentanca SFR Jugoslavije je imela v okviru kvalifikacijskih tekem za svetovno nogometno prvenstvo 1978 v Argentini na Maksimškem stadionu v Zagrebu v gosteh reprezentanco Romunije in ji podlegla glado z rezultatom 0:2 (0:2). Gole za goste ki so bili vsekar boljši, sta zabila Iordanescu in Georgescu. Jugoslovani se bodo morali precej potruditi, če bodo hoteli videti Argentino.

HOKEJ NA LEDU

Svetovno prvenstvo „škandalov“ na Dunaju je pri kraju

Na Dunaju se je končalo svetovno prvenstvo v hokeju na ledu. Naslov svetovnega prvaka si je „prijarila“ češkoslovaška pred švedski reprezentanco Sovjetske zveze. O športnih dosežkih samih sicer ni treba veliko kaj govoriti, saj smo tekme zasledovali po televiziji, kljub temu pa se zdi, da najboljšemu moštvo tega šampionata ni uspelo odnesti odličja, kajti najboljši hokej je gotovo igrala Sovjetska zveza.

Da se obnaša dunajska publika nekvalificirano, vemo že zdavnaj. Toda kar so si dovolili ti gledalci tokrat, presega vse meje. Tokrat so se vrgli na moštvo Sovjetske zveze, ki so ga izvižgali in žalili. Višek pa je pomenil konec druge igre Sovjetske reprezentance proti Kanadi. Ko je namreč zadonela sovjetska himna, so ti naši „Dunajčani“ začeli žvižgati in psovati kot divje zveri in žaliti moštvo rekordnega svetovnega prvaka. Po teh izgrehah je samo želeli, da Dunaju in sploh Avstriji mednarodna hokejska zveza ne prepusti več organizacije svetovnega prvenstva, saj škandalozna avstrijska publika samo spravlja v slabo luč državo samo.

Drugo, kar je treba omeniti, je surova igra Kanadčanov. Prav to moštvo, ki se je pred svetovnim prvenstvom širokoustilo, da pač nima resnega nasprotnika in se delalo tako važna, da je dobilo za sluzeno klobuto; ni mu namreč uspelo osvojiti kolajne. Hokej, ki ga igrajo Kanadčani, nima sploh nič opravka s športom. Igralci so se namreč obnašali kot divje zveri.

Še neko stvar imam na srcu: Enostranski komentarij gospoda Weissa ni koristil nikomur, najmanj pa športu samemu. Kaj bodo pravzaprav odgovorni pri ORF-u prepovedali temu reporterju komentirati hokejske igre, saj ima ta človek prekleto malo pojma o nepristranosti in hokeju samem.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 14. 5.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 15. 5.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 16. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Slovenski solisti.

TOREK, 17. 5.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 18. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Minute z... — Cerkev in svet.

ČETRTEK, 19. 5.: 7.05 „Zdrava, roža Marija“ (Marijine pesmi).

PETEK, 20. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Ljudske pesmi — Dr. A. Feinig: Hišna, ledinska in krajevna imena.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 14. 5.: 15.25 Očarljivi goljuf — 16.45 O tenisu — 17.00 športna abeceda

17.30 Napete pustolovščine na zahodni obali Kanade — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 18.55 Dragi dom — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Karusel — 21.50 Orson Welles pripoveduje — 21.50 šport — 22.10 Pustolovski film — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 15. 5.: 15.30 Jaz nisem Casanova — 16.55 Igra treh dežel — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Vodič skozi avstrijsko ljudsko glasbo — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Izjema — 21.50 šport — 22.00 Diskuzija k filmu „Izjema“ — 23.00 Poročila.

PONEDELJEK, 16. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Igra in sreča — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Očarljivi goljuf — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski raji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.40 O tenisu — 20.55 Akcija v Manhattanu.

TOREK, 17. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Abeceda fizike — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Slavolak — 17.30 Za predšolske otroke. 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pavel in Virginia — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Slikovna igra okoli umetnosti — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.05 Franc Grimus — 21.50 Hiša na Eaton Place — 22.35 Poročila in šport.

SREDA, 18. 5.: 9.00 Rdeči avtobus — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Vzhodna Tirolska — 10.30 Kako se krmí osla? — 17.00 Mala sova — 17.25 Rdeči avtobus 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Kenguru Adelheid — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 To je moj svet — 21.05 športni prenos — 22.45 škandal v Scotland Yardu.

ČETRTEK, 19. 5.: 15.30 Debeloglavci — 16.30 Popolnoma neverjetna zgodba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prostor za živati — 18.45 Umetniški zakladi v Furlaniji — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Figarova svatba — 22.00 Poročila in šport — 22.05 Figarova svatba II. del — 23.25 Emmingerji.

PETEK, 20. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Narodno gospodarstvo — 10.00 Zvok iz človeške roke — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Debeloglavci — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zwickelbach & Co. — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Service Box — 20.15 Oddaja XY — 21.20 Balno morje — 22.05 šport — 22.10 Prokleti v Katalahari — 0.05 Oddaja XY — 0.20 Poročila.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 14. 5.: 18.00 Hollywood star Playhouse — 18.25 Pregled sporeda — 18.30

Brez nagobčnika — 19.20 Igra — gradbeni kamen življenja — 19.50 Galerija — 20.15 Vzgoja pred Verdunom — 21.45 Fatty live.

NEDELJA, 15. 5.: 17.15 Argumenti — 18.00 Popscope — 18.30 Kraljevska mesta Maroka — 19.30 The Munsters — 20.00 Knjižni

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 5 50 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

bazar — 20.15 V lastni zadevi — 21.50 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 16. 5.: 17.40 Abeceda fizike — 18.00 Angleščina za začetnike — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Cesta kraljev — 19.30 Šolska oddaja — 20.00 Hiša na Eaton Place — 20.55 Vstop prost — 21.40 Čas v sliki — 22.10 Družinsko življenje.

TOREK, 17. 5.: 17.30 Kmetijstvo danes — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Novo v znanosti — 19.30 Vzhodna Tirolska — 20.00 Po lastnih sledih — 21.00 Vzgoja pred Verdunom — 22.00 Čas v sliki in kultura — 22.45 Klub 2.

SREDA, 18. 5.: 17.30 Narodno gospodarstvo — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Salzburg — 18.55 Svet pod vodno gladino — 19.30 Zvok iz človeške roke — 20.00 Teleobjektiv — 21.05 Vernisage — 22.10 Čas v sliki in kultura — 22.45 Junaki dvjega zapada.

ČETRTEK, 19. 5.: 18.00 Veselje ob glasbi — 18.45 Nekoč je bil drozg — 20.15 Čudovit dan.

PETEK, 20. 5.: 17.30 Igranje in uk — 18.30 Nemščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Tisoč let kot en dan — 19.30 Francoščina — 20.00 Sejem iznajditeljev — 21.00 Nova — 21.20 Trailer — 22.05 Čas v sliki in kultura — 22.40 High Capparati.

Dvorec pri Štebnju

Koncem minulega meseca je v krogu svojih otrok in šestih vnukov praznoval svoj pedeseti življenjski jubilej ugledni kmet Folličeve domačije gospod Joško Ožgan. Za praznik mu iskreno čestitam z željo, da bi bil zdrav in poln uspehov v nadaljnjem življenju.

Posojilnica Pliberk vabi svoje člane in poslovne prijatelje na drugi

ZADRUŽNI IZLET

ki bo na binokosni ponedeljek, dne 30. maja, na Štajersko.

Spored izleta: ogled drevesnice na Muti, ogled tovarne umetnih gnojil v Rušah, ogled tovarne avtomobilov Maribor in ogled kmetije in razgovor z zadrudniki.

Odhod iz Pliberka ob 6. uri zjutraj izpred Zadruge v Pliberku (pristop možen tudi v Šmihelu, Blatu, Nonči vasi, Dobu in na meji na Holmeču). Povratek preko Celja in Velenja okoli 20. ure. Stroški vožnje in kosila znašajo 160 šilingov.

Prijave sprejema Posojilnica Pliberk (tel. 25 83, izven službenega časa 21 30).

Kmetijsko-gospodinska šola Št. Rupert pri Velikovcu vabi na

RAZSTAVO IN PRIREDITEV

14. maja popoldne in v nedeljo 15. maja ves dan na razstavo živjanja in ročnih izdel ter na ogled in poskušanje izdelkov kuharske umetnosti.

Kulturne prireditve bodo v soboto 14. maja ob 15. uri in v nedeljo 15. maja ob 13.30 in ob 16. uri.

Prisrčno vabljeni!

ISCEM vsled ženitve 30 do 40 let staro žensko, ki bi bila voljna pomagati kmetovati. Sem 50 let star in posestnik velike hribovske kmetije, ki leži na lepi razgledni točki. Resne oglase pošljite pod žifro „Vesela pomlad“ na upravo Slovenskega vestnika, A-9020 Klagenfurt/Celovec, Gasometergasse 10.